

# DENUMIRI PENTRU SOIURI DE STRUGURI ÎN MOLDOVA

DE  
ION NUȚĂ

Primele știri scrise despre soiurile de struguri sînt transmise la noi relativ tîrziu de tratate generale de agricultură, de „cărțile plugărești ce se tipăresc în pragul veacului trecut și care au fost la început sau prelucrări, sau tîlmăcirii ale tipăriturilor străine”<sup>1</sup>. Lucrările de acest gen au capitole speciale în care se dau sfaturi despre felul „cum putem avea struguri copți o dată cu cireșele”, cum putem face ca vița „să rodească struguri de multe feluri, printr-o altoire specială”<sup>2</sup> și se discută probleme generale de viticultură, lucrările în vie, îngrijirea așteptă, culesul strugurilor<sup>3</sup>. Nici primul tratat de viticultură în limba română<sup>4</sup>, o traducere făcută de Petru Maior<sup>5</sup>, nu aduce lucruri noi în problema denumirilor de struguri. De-abia după 1844 aveau să se încerce unele clasificări ale va-

<sup>1</sup> D. G. Chițoiu, *Dezvoltarea științei agricole în România*, Tiparul „Olteniei”, București, 1930, p. 8.

<sup>2</sup> *Oarecare secreturi ale lucrării pămîntului și ale meșteșugului sădării, tîlmăcite dintru o carte a unui dascăl vestit și iscusit în meșteșugul lucrării de pămînt, adică a plugului*, 1796.

<sup>3</sup> *Carte de mîna pentru bine orînduita economie, lucrarea cîmpului și pentru plămădirea și pîndirea a vitelor și păsărilor celor casnice, spre mare treabă a plugarilor celor românești*, Buda, 1807, p. 151—167.

<sup>4</sup> *Învățătură despre agonisirea viței de vie și despre măiestria de a face vin, vinars și oțet, întocmită de autorii Șaptal, Rozier, Parmentier și Dussieux și întru acest chip scurtată de abbatul Ludovic Mitterpacher iar acum prefăcută în limba românească*, Buda, 1813.

<sup>5</sup> Vezi N. A. Ursu, *Formarea terminologiei științifice românești*, București, 1962, p. 46, și *Cărți de popularizare a științei traduse de Petru Maior*, I.R., X, 1961, 2, 135—143.

rietăților de struguri, iar începînd cu anul 1850, toate tratatele de agricultură, pe lângă faptul că vor înregistra soiuri din ce în ce mai multe, vor întocmi și scurte definiții ale lor.

Denumirile pentru varietățile de struguri sînt însă cu mult mai vechi decît atestările pe care ni le oferă lucrările de specialitate. Din moment ce, cam în toată Moldova, viile ocupau terenuri întinse încă din veacul al XV-lea, iar în 1600 Iașul își întindea vaste podgorii la Bucium, Uricani și Copou<sup>6</sup>, Hușii era vestit mai ales prin viile de la Pîhnești, și Cotnarii își căpătase de mult faima<sup>7</sup>, trebuie măcar presupusă existența unor soiuri aparte, care diferențiau regiunile menționate.

Credem că aceste denumiri au apărut inițial în graiurile populare și mult mai tîrziu ele și-au făcut simțită prezența în documente sau lucrări de agricultură. Rolul cărților în răspîndirea unor termeni referitori la varietățile de struguri se va vedea mult mai tîrziu, după 1900, cînd ele vor prezenta soiuri noi, necunoscute (în special denumiri pentru soiurile străine de mare productivitate și hibrizi).

Termenii referitori la varietățile de struguri nu au interesat pe lingviști decît în mod cu totul întîmplător,<sup>8</sup> lucrurile fiind lăsate mai mult pe seama agronomilor sau a celor care culegeau cuvinte din graiurile populare, printre care și unii folcloriști. Numai astfel se explică faptul că pînă astăzi acest material atît de bogat și variat, în parte adunat, nu a fost studiat de loc. Cercetarea lexicului viticol în Moldova duce la stabilirea unor fapte de limbă interesante cum ar fi: fixarea zonelor de răspîndire a unor termeni, folosirea unor procedee de formare a cuvintelor, diversele criterii de numire a varietăților de struguri, problema unor influențe exercitate numai în terminologia viticolă etc.

Materialul care stă la baza acestei lucrări este cules din 531 de localități din județele Bacău, Botoșani, Galați, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui și Vrancea. Majoritatea lui provine din anchete directe (328 localități), efectuate pe teren cu un chestionar special de viticultură.

Răspunsurile din 160 de localități<sup>9</sup> au fost selectate dintr-un *Chestionar dialectal (nume de locuri și de persoane, terminologia meseriilor, a viticulturii și pomiculturii etc.)*, întocmit de cîțiva membri ai sectorului de dialectologie de la Centrul de lingvistică, istorie literară și folclor din Iași, trimis pentru o anchetă indirectă în aproximativ 2000 de localități din Moldova, care cuprinde și 225 de întrebări privind *Viticultura*. Cîteva localități, 43 la număr, au fost anchetate pentru *Atlasul lingvistic al Moldovei și Bucovinei* de prof. dr. V. Arvinte (Cm, Crt, Ct, E, MS),

<sup>6</sup> Vezi actele de la Arhivele Statului din Iași, pachetul nr. 360.

<sup>7</sup> Prima atestare documentară a tîrgului Cotnari datează de la 5 octombrie 1447, cînd Petru-Voievod dă minăstirii din Poiană „șase buți de vin... sau de la Hîrlău sau de la Cotnari” (vezi *Documente*, A, vol. I, p. 237).

<sup>8</sup> Trebuie menționată aici contribuția lui B. P. Hasdeu (HV), care, discutînd problema viticulturii la români, stabilește originea unor cuvinte printre care și a lui *gordin* (= varietate de struguri).

<sup>9</sup> În lista localităților le vom însemna cu \*

șef de sector Stelian Dumistrăcel (Ber, Bt, Ca, Cd, Cf, Fm, Fs, Fu, Hj, L, Me, Mt, MV, OM, Pău, Str, Sv, U, Vd) și cercetător Ion Florea (Băe, Bla, Blț, Gs, GV, Lum, M, Mr, Or, Pod, Prg, Ptr, Rg, Sco, Sb, Tc, Tz, Vă).

Faptele de limbă prezentate în această lucrare vor fi grupate în capitole care vor cuprinde denumiri referitoare la culoarea, forma sau calitatea strugurilor și nume date prin analogie cu diferite plante sau obiecte. În cadrul fiecărui capitol, într-o descriere a varietăților vechi românești, vom înregistra cuvîntul de bază cu toate variantele și formele sale sinonimice; urmează apoi termenii care denumesc varietăți de struguri recente, soiurile hibride. După această descriere, toți termenii vor fi încadrați în formații adjectivale și substantivele. În ultimul capitol vom discuta unele procedee de formare a cuvintelor.

#### I DENUMIRI DATE DUPĂ CULOAREA STRUGURILOR

*Gâlbena*<sup>10</sup> este răspîdită în toată Moldova, mai puțin zona Cotnari, cu numele de *poamă galbenă*, *galbena de Odobești*<sup>11</sup>, *galbenă grasă* (F, Hs, Pș, Ro, Tf, Vn) și *bucium de poamă galbenă*<sup>12</sup> (Huși).

Impresionează mulțimea formelor derivate răspîdite în Moldova pentru a denumi această varietate de struguri: *gâlbuie* (AIC, Vc), *gâlbenușă* (Bs, Pe), *gâlbenică* (Bog, V), *gâlbișoară* (Boh, Cz), *gâlbioară* (Ca, Ha, Pa), *gâlbie* (R, Ul, Uț), *gâlbenie* (Cuc, Hi), *gâlbiniță* (Pun, Va), *gâlbenușă* (B, Pr, Uț), *gâlbenea* (Ce, Pop), *gâlbinoasă* (Bg, D, F), *gâlbiniță* (Cs, Rf).

Unele din aceste denumiri sînt luate, probabil, de la numele unor plante (ex: *gâlbinea*, *gâlbiniță*).

Trebuie semnalate, de asemenea, și unele formații compuse:

*galbena ca aurul* (Bă, N), *galbena cea sticloasă* (Cir, Po), *galbena românească* (Cg, Ct, P, Pc). La Vaslui, acestei varietăți i se zice *odobăscă*<sup>13</sup>.

Pentru varietatea *negru moale*<sup>14</sup> în Moldova se întîlnesc următoarele denumiri: *negru moale* (Cp, Dm, Mc), *moale*<sup>15</sup> și *poamă moale* (Am, CM, Gj, U), *vinătă*<sup>16</sup> (BD, Bg, Hd, Mă, Ri, Sl, V), *neagră vinătă*<sup>17</sup> (Gn, Mo, Pu), *vineție* și *poamă vineție* (A, Bd, Ci, Mg, Pe, Vu, Vv), *mîrgă*<sup>18</sup> (Pop,

<sup>10</sup> DD, 229; IP, 264; JO, 53; DV, 10; DS, 33; NI; VIN, 172; SV; BT, 405; MC, 7; PI, 217; PV, 10; TS, 14—15; TV, 37; BV, 32—34; CA, 267; GO, 97.

<sup>11</sup> CA, 267—270; GO, 97.

<sup>12</sup> NI; BV, 32—34; CA, 267; GO, 97. Cuvîntul *bucium* este atestat încă din 1806 (vezi ECONOMIA) cu sensul de „butuc de viță de vie”, înrudit cu familia reprezentată prin *butuc*, *buturugă* (cf. DA) și existent în arom. *bucium*, mg. *buciu* „buștean” (cf. DM). Inițial forma luată în discuție a denumit *specia de viță*.

<sup>13</sup> JO, 54.

<sup>14</sup> BA, 352; IP, 264; EV, 35; AT, 132; DV, 11; DS, 46; NI; VIN, 159; BT, 419—420; PV, 10; TS, 14—15; TV, 37; BV, 27—29; CA, 317—319; GO, 99.

<sup>15</sup> JO, 54; VIN, 157; SV.

<sup>16</sup> JO, 53; HEM; GV, 46; CA, 317.

<sup>17</sup> VIN; 130; GV, 45.

<sup>18</sup> NI.

Tot în județul Botoșani se întâlnește o varietate numită *iordană*<sup>49</sup>. Se aseamănă foarte mult cu *grasa* și de aceea mulți specialiști nici n-o consideră varietate aparte. Sînt întîlnite și formele: *iordană neagră* (Bor, Hc, Ră, Sza) și *neagră iordană*<sup>50</sup> (Br1, Dh, MC), *iordană albă* și *albă iordană*<sup>51</sup> (Ag, Ce), *iordován*<sup>52</sup> și *iordovánă*<sup>53</sup> (Ib, Mi, Sor, VM). Informatorii anchetați declară că această varietate, numită cîndva *grasă*, și-a luat numele de *iordană* pentru că strugurii sînt tari, rezistenți și pot fi păstrați pînă iarna, pînă la *Jordan*. S-ar putea totuși să existe o legătură între denumirile semnalate și celea de *poamă iorgănă* (< *iorgan* „plapumă“) și *poamă iorgovánă* (< *iorgovan* „liliac“) înregistrate de noi la Trușești, ultima formă părînd a fi o influență a tratatelor de viticultură.

Termenul *brăghină* (după *brăgă* < rus. *braga*) denumește o varietate de struguri cu boabele roșii, puternic brumate și cu miezul foarte succulent. Denumirea vine, probabil, de la asemănarea care există între mustul acestor struguri și băutura numită *bragă* (cf. DA). Atestat doar pentru Oltenia<sup>54</sup>, cuvîntul este răspîndit în Moldova (Cotnari, Huși, Copou), sub această formă sau în diferite derivate: *brăghinoără* (BD, Pln, Pt.), *brăghioără* (Cu, Fn, Lj), *brăghijă* (Hi, Hli, Mrs), *brăghinór* (Fl, Șg), *brăghior* (Os), *brăghinár* (Cvd).

În cele mai multe localități, cuvîntul de bază este urmat de un adjectiv care arată culoarea și forma sau de substantive care precizează locude origine: *brăghină bătută*<sup>55</sup> (Alc, Bm, Boh, Cm, Lt, Md), *brăghină deasă* (Bn, Fă, Șv, Tă), *brăghină rară*, (Ar, Dd, Gc, Mas, N), *brăghină neagră* (Bd, D), *brăghină mare* (Al, Chi, O), *brăghină turtită* (Io, Pc, Ri), *brăghina cea bătută* (Mr), *brăghina cu bobul mare* (Fm, To), *brăghina cu bobul mic* (Cz), *brăghina de Dragășani* (Pop).

Alteori, varietatea aceasta de struguri e denumită numai prin culoarea bobului: *roșie*<sup>56</sup> și *poamă roșie* (Cl, Cn, Dî, VC, Vt), *roșioară*<sup>57</sup> și *poamă roșioară* (Hp, MD, Ur), *brumărie*<sup>58</sup> (Dr, Ul, Vn), *brumătă* (Ip, T), *poamă roșă*<sup>59</sup> (Cs, Il, Le), *strugăre roș*<sup>60</sup> și *roșu*<sup>61</sup> (LC, Mj).

<sup>49</sup> DV, 10; DS, 45; NI; VIN, 170; BT, 411.

<sup>50</sup> DV, 11; DS, 49.

<sup>51</sup> DS, 45.

<sup>52</sup> NI; GV, 44; TS, 12.

<sup>53</sup> GV, 41.

<sup>54</sup> BA, 352; IM, 369; BL, 94; AT, 132; JO, 53; HEM; DV, 11; DDRF; DS, 46; NI; VIN, 146, 158; TDRG; BT, 415—417; MC, 7; DA; PV, 10; BM, 360; DU; PP, 339; TS, 13; TV, 37—39; CADE; BV, 14—18; L, 7; SCRIBAN, D; CA, 293—296.

<sup>55</sup> DV, 11.

<sup>56</sup> IC, 195; DS, 46; NI; VIN, 143; BT, 415; BV, 14—18.

<sup>57</sup> JO, 53; HEM; NI; TS, 14; BV, 14; CA, 293.

<sup>58</sup> JO, 53; TS, 11; L, 3.

<sup>59</sup> FDA, II, 52.

<sup>60</sup> LM, 93.

<sup>61</sup> JO, 53.

În câteva puncte cuvîntul *braghină* este înlocuit cu un sinonim urmat de unul sau mai multe adjective: *vulpe bătută*<sup>62</sup> (Ax, Chi, Ho, Ff), *vulpe roșie*<sup>63</sup> (C, Cm, J, St), *vulpe roșie bătută*<sup>64</sup> (Tod, VSi).

În fine, rar se întîlnesc formele *brăgă* (Bh, Ct) și *brăghiță* (Da, RN).

Tratatele de specialitate și dicționarele fixează aria de răspîndire a *crîmpoșiei*<sup>65</sup> la Drăgășani, Leordeni și Dealul Mare. Cuvîntul, substantivizat din *viță crîmpoșie* (un feminin al substantivului *crîmpoșiu* < *crîmpós*, înrudit cu *crîmpéi*, *crîmpói* etc., cf. DA), este răspîndit în toate zonele viticole ale Moldovei (Odobesti, Huși, Cotnari, Iași).

Mai des se întîlnesc formele: *crîmpoșie mică* (Bi, Ce, Er, Md), *crîmpoșie mare* (Ho, ML, PG, Rs), *poamă crîmpoasă* (Cș, Hl) și unele cuvinte care scot în evidență caracteristicile soiului: *crîmpoșie* (< *a crîmpoși*; datorită boabelor rare, lunguiețe; Dv, Mh), *trosnitoare* și *trăsuitoare*<sup>66</sup> (miezul boabelor trosnește în dinți; Mj, Sj, Zl), *crânțătoasă* (< *cranț*; SM, Tb, Zm).

Uneori apar o serie de sinonime ca: *poamă cîrligoancă*<sup>67</sup> (Pău, Str, Us) și *cîrligăncă*<sup>68</sup> (Lv, Md; ambele derivate din *cîrlig*) sau derivate de la *clempuș*: *clempușă* (Cv, NB, Tz, Vc, VM), *clempoșie* (Bi, Cv, Hv, SN, VR), *schîmpușă* și *schîmpoșie* (varianțe din *clempuș*; Fi, Gv, Hl).

Izolată apar formele *aurie*<sup>69</sup> (Al, Băn, F, Hr, Lo) și *ciolán*<sup>70</sup> (Ag, Am, Boc, Bs, Cn, M, Tt).

În Moldova, *tămîioasa*<sup>71</sup> poartă numele de *tămîioasă* (Ct, Rd, Sr), *tămîioasă de Moldova* (Czm, Pd, Pn, Sn), *tămîioasă roșie* (Ot Pt, St).

Cel mai des circulă însă denumirile: *busuiocă*<sup>72</sup> (< *busuioc* — datorită mirosului pe care-l au strugurii; în toată Moldova), *busuiocă de Moldova*<sup>73</sup> (Bel, Czm, Mrs), *busuiocă albă* (Băl, D), *busuiocă neagră* (Băd Bv, Chi, Dî, PL).

De multe ori apar alte forme derivate de la *tămîie* și *busuioc*: *tămîioară*<sup>74</sup> (Bud, Ms, Ph), *tămîiată*<sup>75</sup> (Dă, Hn), *tămîiță* (mai sigur, din *tămîiță*, numele unei plante; Fru), *busuiociță* (Fs).

<sup>62</sup> DV, 11.

<sup>63</sup> DS, 46.

<sup>64</sup> CA, 293.

<sup>65</sup> JO, 53; DV, 10; DDRF; DAMÉ; DS, 37; NI; VIN, 153; BT, 401—402; MC, 7; DA; PV, 10; DU; TS, 13; TV, 39; BV, 11—14; L, 7; DM; CA, 239—242; DSM, 17; GO, 99.

<sup>66</sup> NI.

<sup>67</sup> DS, 37; MC, 7.

<sup>68</sup> JO, 54; DV, 10; NI; BT, 401—402; BV, 11—14; CA, 239.

<sup>69</sup> BL, 94.

<sup>70</sup> CA, 239.

<sup>71</sup> BA, 351; IM, 369; IP, 264; BL, 94; EV, 35; AT, 132; JO, 53; BLB, 230; HEM; DV, 10; DDRF; DS, 34; NI; VIN, 172; TDRG; ALEXI, W; BT, 413—414; PI, 217; PP, 339; TS, 13; TV, 39; CADE; BV, 20—23; SCRIBAN, D; DM; CA, 371—374; GO, 95.

<sup>72</sup> CIHAC; JO, 53; BLB, 227; DV, 10; DS, 34; NI; VIN, 169; BT, 413; PI, 217; PP, 339; TS, 14—15; TV, 39; BV, 20—23; DM; CA, 371.

<sup>73</sup> CA, 371.

<sup>74</sup> DS, 35; BM, 360.

<sup>75</sup> NI.

Alteori, apar compuse de tipul: *poamă tămîie* (Cs, IN, Os) *tămîie de butuc* (Ds, Gș, Md), *tămîie de poamă* (Bec, GM), *tămîie de Moldova* (Cst, II, P).

La Bohotin (jud. Iași) există o varietate de *tămîioasă* deosebită de soiul de bază prin culoarea strugurilor, care este roșie-vînătă, denumită *busuioacă de Bohotin*, *tămîioasă de Bohotin*, *tămîioasă (busuioacă) vînătă de Bohotin*, *busuioacă roșie de Bohotin*. Rar, varietății de struguri *tămîioasă* i se zice *joiăna*<sup>76</sup> (Șc, Șg) sau *joienică*<sup>77</sup> (Mă; după *joián*, numele unei plante a cărei rădăcină conține un suc galben-por tocaliu; cf. CADE).

*Denumiri pentru soiuri hibride: apoasă* (A, B, Bn, Ca, F, Gb, Gj, Să), *afoasă* (Băd, C, Fe, Gj, Ta, Ud), *băloasă* (Ar, Cv), *bejivănă* (Fm), *borșar* (Rn, Vce), *boscănătă*<sup>78</sup> (< *boscă* „tescovină“; Bel, Hî, Ț), *ctinească* (C, Mg), *crăiasă* și (struguri) *crăiești*<sup>79</sup> (G, J, Rp, Tom), *crăpătoare* (Ct, H, Pîr), *frumoașă* (Hp, Le, Tp), *frumușică* (Pn, Tu), *gozorască* (< *goz*; strugurii au boabele mici, negre, foarte colorate; J, Sl), *harămă* (< *haram* „vită proastă“; strugurii mici, negri. Vinul e de proastă calitate; Ct, PM), *hărămească* (Hd), *împărătească* (strugurii mari, cu boabele albe; A, Rp), *lune-coasă* (Ba, Cep), *malacă* și *malăgă* (strugurii sînt mici, negri, cu bobitele îndesate și moi; Eu, NB, SȚ), *mălăioasă* (Cut, Da), *mălăiță* (Bec, Bl, Fl, HȚ, Mg, N), *mămăligoasă* (Cm, Șp), *mușată* (< *mușat* „frumos“; Cib, Db), *muștereață* (de la *muștereață* „struguri zdrobiți“<sup>80</sup>; strugurii au boabele mici albe, foarte moi; Bat, Bg), *neam rău*<sup>81</sup> (A), *necăcioasă*<sup>82</sup> (Cv, Fn, RN), *om rău*<sup>83</sup> (Băi, Cuc), *parfumată* (Uc, VG), *plumb* (strugurii sînt albi, cu boabele foarte tari; Eu, Hol, Sl), *puritană* („poamă albă, tare curată“; ȘM), *puruioasă*<sup>84</sup> (BD, PI, PL), *ravacă* (< *ravac*, „poama hibridă cea mai bună“; Ct), *răpănoasă* (CV, UȚ), *scuturătoare*<sup>85</sup> (E, Fe, Vlă), *sifón* (Bog), *sifoănă* (Bd), *sifoănă* (Ce, Co, Pr, Zm), *trăsnitoare*<sup>86</sup> (A), *țîșpogă*<sup>87</sup> (Bec, Fl), *vină* (< *vin*; strugurii sînt albi, cu bobitele foarte zemoase; Ct), *vinoasă* (Rm, VA), *zămoasă* (Bo, Bu, Ct, Hi, Sm, Vș).

### 3. DENUMIRI DATE DUPĂ FORMA BOBITELOR ȘI A STRUGURILOR

*Băbeasca*<sup>88</sup> este răspîndită cu acest nume, dar și sub formele *babăscă* și *băbăscă*<sup>89</sup> în părțile Tecuciului și rar la Odobești, Iași și Cotnari. Dato-

<sup>76</sup> PP, 339.

<sup>77</sup> CA, 371.

<sup>78</sup> BT, 414.

<sup>79</sup> GV, 41.

<sup>80</sup> Cuvîntul este atestat la Borosești-Iași. Vezi CV, III (1951), 6, p. 28.

<sup>81</sup> NI.

<sup>82</sup> *Idem*.

<sup>83</sup> BLB, 94; NI.

<sup>84</sup> NI; VIN, 138.

<sup>85</sup> NI.

<sup>86</sup> *Idem*.

<sup>87</sup> Cuvîntul este atestat la Vaslui cu sensul de „băutură de proastă calitate, vin prost“. Vezi CV, II (1950), 5, p. 32.

<sup>88</sup> HEM; DV, 11; DS, 46; NI; VIN, 144, 170; TDRG; BT, 414—415; PI, 217; DA; PV, 10; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 38—41; CA, 403; GO, 99.

<sup>89</sup> HEM.

rită ciorchinelui ramificat, a boabelor mici, rare și rotunde, *băbească* e numită mai ales *crăcăna*<sup>90</sup>, *crăcănătă*<sup>91</sup> (CM, Dî, Tî), *crăcănoasă* (Dș, Ză), *crăciță* (Cu, Tru), *rără*<sup>92</sup> (Iași și Botoșani), *răricică* (Cv, Vc).

Uneori, pentru același soi se întilnesc termeni ca: *rânjurată*<sup>93</sup> (Dc, J, O), *rânjuiată* (Ce, Hl, Tî, Vu), *rășchirată*<sup>94</sup> (Gi, Mr, Td).

În jurul Botoșanilor apar formele: *căldărușă*<sup>95</sup> (de la *căldărușă*, numele unei plante cu florile rare, roșii și albe), *candeluță* și *cinci clopoței* (tot de la numele plantei *căldărușă*, numită *candeluță* sau *cinci clopoței*).

Adesea apar și forme compuse de tipul: *rară neagră*<sup>96</sup> (Iași și Botoșani), *crăcăna neagră*<sup>97</sup> (Bd, Md, Rf, Ss, To, Zl), *băbească albă*<sup>98</sup> (Băi, LC, Stă, Tf, TF), *băbească neagră*<sup>99</sup> (Ba, I, LD, Mr, RN), *babă-crăcăna* (Bs, H).

Plecîndu-se de la forma *căldărușă*, izolat s-au creat denumirile: *căldare*, *poamă căldare* (Bh, Bș, Oș, Sf, Vu) sau *babă-căldare* (H).

*Bășicata*<sup>100</sup> numește o varietate de struguri cu bobul alb, rotund și adesea punctat, „bășicat“, proprie podgoriilor de la Dealul Mare. E întilnită în Moldova cu acest nume, sau sub forma *beșicată* (Cj, Ct, Dv, Mas, MD, Șt). Rar găsim forme de tipul: *bășicoasă* (Bg), *bășicătură* (Ch, Rf), *bășică* (Pș, SM) și *bășicută* (Bm).

De multe ori denumirii generale îi urmează un adjectiv care precizează culoarea sau calitatea varietății: *bășicată albă* (Av, O, SM), *bășicată neagră* (Do, Fg, SN, Sr), *bășicată acră* (Odobești).

Izolată apar și formele: *acră* și *poamă acră* (Cș, Vce, Z), *albă bășicată* (la Cotnari și Huși), *poamă cu bășici* (Bg, Cj, S, Vc). Sporadic a fost înregistrat cuvîntul *ghileșăie* și *poamă ghileșăie* (< cireșe *ghileșăle*<sup>101</sup>; „o varietate de cireșe cărora la Buzău le zice și *bășicate*“, iar la Odobești și Huși circulă pe o zonă compactă sinonimul *slăvișă*<sup>102</sup> (< srb. *slavina* „soi de struguri“; cf. CADE).

Cuvîntul *berbecel*<sup>103</sup>, atestat numai pentru Oltenia, cu sensul de varietate de struguri, este întilnit în Moldova, izolat, la Huși și Cotnari. Mai

<sup>90</sup> IP, 264; JO, 53; HEM; DDRF; DV, 11; DAMÉ; DS, 46; NI; VIN, 172; TDRG; ȘV; BT, 415; DA; DU; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 38—41; SCRIBAN, D; DM; CA, 303; GO, 99.

<sup>91</sup> JO, 53; HEM; NI; DA; BV, 38—41; CA, 303.

<sup>92</sup> L, 3.

<sup>93</sup> BT, 38—41.

<sup>94</sup> BT, 38; CA, 303.

<sup>95</sup> JO, 53; NI; VIN, 138; DA; DU; CADE; BV, 38—41; CA, 303.

<sup>96</sup> BV, 38—41; CA, 303.

<sup>97</sup> VIN, 152, 172.

<sup>98</sup> BT, 403, 414.

<sup>99</sup> BT, 415.

<sup>100</sup> BA, 351; IM, 369; COSTINESCU; BL, 94; EV, 35; AT, 132; JO, 53; DDRF; NI; VIN, 142; TDRG; ȘV; BT, 398—400; DA; PV, 10; CDDE; DU; PP, 339; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 25—27; SCRIBAN, D; CA, 225—227.

<sup>101</sup> Vezi CV, II, 4, 36.

<sup>102</sup> JO, 54; DV, 10; DS, 42; NI; VIN, 146; MC, 7; VG; DU; TS, 13; CADE.

<sup>103</sup> JO, 53; HEM; DV, 11; NI; VIN, 157; BT, 400; MC, 7; DA; DU; TS, 13; CADE; CA, 257—260; LR, IX, 2, 19.

des apar unele forme ca: *berbeciță* (Bec, Bm, RN), *bărbăcuf* (Cn, Db, Ho, Po, R), *poama berbecului* (Fs, Hn) și *poamă berbec* (Cm, D, Da).

\* Sinonimul *cuconiță*<sup>104</sup>, întâlnit în Argeș, apare cu totul întâmplător în Moldova (Bs, R), alături de: *cucoadă* și *poamă cucoadă* (Ax, CV, Da, Ip, Șc, Tă), *poama cucoanei* (Bg,Iu), *cuconedă* (Av, Bj).

Datorită faptului că strugurii au boabele rotunde, mici, dese, de culoare albă, cuvântul *berbecel* este însoțit adesea de un adjectiv: *berbecel alb*<sup>105</sup> (Al, Go), *berbecel mare*<sup>106</sup> (Gv, Mo), *berbecel ruginit*<sup>107</sup> (Cv, Mh, Mn). Uneori numele culorii înlocuiește cuvântul de bază și, alături de un determinant, formează o nouă denumire: *alb bătut*<sup>108</sup> (Băl, Ci, Dd), *alb mărunț*<sup>109</sup> (Cf, Cu, Fru), *alb mărunțel* (Cm, Hn), *alb mic*<sup>110</sup> (Bv, Dă, Lp), *alb prăjit*<sup>111</sup> (Dg, FG, PL, SB). Alteori, adjectivul singular denumește varietatea: *mărunț*<sup>112</sup>, *mărunță* (Dl, J, Ms), *mărunțel*<sup>113</sup> (Lu, Ri), *ruginit*<sup>114</sup> (Mg, Pl, Sj, Va).

Cel mai adesea, varietatea de struguri *berbecel* este denumită, în Moldova, prin adjectivul *alb-albă*, deși unii specialiști consideră un soi aparte *albul* sau *albul românesc*<sup>115</sup>. De aceea, în majoritatea localităților vom întâlni denumiri ca: (*strugure*) *alb*<sup>116</sup> (Bd, Bî, Boc, Că, Ha, Tz, Vc) și (*struguri*) *albi*<sup>117</sup> (Ciu, CVd, Fa, N, MC, Z), (*poamă*) *albă*<sup>118</sup> (în toată Moldova) sau o serie întreagă de forme derivate: *albitură*<sup>119</sup> (Bîz, Cz, Sj), *albișă* (Bd, Cio, Ro), *albișoară*<sup>120</sup> (Cș, Gi, Hi, Pe), *albiș*<sup>121</sup> (Du, Fr, VG), *albișă* (Băl, Hl, Stă), *albișor*<sup>122</sup> (Cuț, D, Zl), *albișor*<sup>123</sup> (F, Li), *albișică* (Ep, Lj, Mr), *albișoasă* (Mrs, On, Pg), *alburie* (Fă, Pîr).

Isolat, în două localități, au fost înregistrate denumirile *ăuă* (Slobozia-Ciurea Iași) și *ăiă* (Trușești, Botoșani) descendente ale lat. *uva* „strugure“.

<sup>104</sup> DAMÈ ; NI ; BT, 400 ; MC, 7 ; DA ; CA, 257.

<sup>105</sup> MC, 7.

<sup>106</sup> Idem.

<sup>107</sup> Idem.

<sup>108</sup> NI ; CA, 257—260.

<sup>109</sup> CA, 257.

<sup>110</sup> NI ; CA, 257.

<sup>111</sup> CA, 257.

<sup>112</sup> JO, 53.

<sup>113</sup> Idem.

<sup>114</sup> Idem.

<sup>115</sup> CA, 402.

<sup>116</sup> JO, 53 ; NI ; MC, 7 ; PP, 339.

<sup>117</sup> PM, 64 ; EV, 28 ; GV, 46 ; BM, 360.

<sup>118</sup> IC, 195 ; DV, 10 ; DS, 37 ; VIN, 144 ; ȘV ; DA ; PP, 339.

<sup>119</sup> G. F. Ciușanu precizează că *albitură* „se zice strugurilor *albi* dintr-o vie, în opoziție cu *negritură*“.

<sup>120</sup> DV, 10 ; DS, 42 ; NI ; DA ; PP, 339.

<sup>121</sup> CA, 402.

<sup>122</sup> JO, 53.

<sup>123</sup> Idem.



Ambii termeni denumesc o varietate de struguri albi, cu boabele dese și mărunte, cu miezul foarte dulce și aromat. Cuvîntul va fi amplu discutat de Hasdeu<sup>124</sup> și este înregistrat de principalele dicționare ale limbii române<sup>125</sup> ca sinonim al varietății *berbecel*.

*Cruciulița* (diminutiv din *cruce*) are fixată aria de răspîndire în Oltenia<sup>126</sup>. Denumirea vine de la forma strugurilor care sînt aripați, cu ciorchinele bătute sub formă de cruce.

Astăzi această varietate este întîlnită în Moldova cu numele de *cruciu-liță*, *poamă cruciu-liță*, *cruce*<sup>127</sup>, *cruce întoarsă*. Apar adesea și forme ca: *albă cruce*<sup>128</sup> (Bec, D, Mă), *cruciță* (Mî, Rn), *crucișoară* (LC, P, R), *poamă în cruce* (St, Ts, VR), *în cruce* (Băi, Ss). Rar i se zice și *sfința* (Mc), *poamă sfîntă* (Bd, Lt), *sfîntă bătută* (Pr), *sfînta cruce* (Mg), poate și datorită faptului că „această poamă e păcat s-o mîncîci pînă la Ziua Crucii, pentru că-i semnul sfînt pe ea”<sup>129</sup>. Interesante sînt unele forme compuse de tipul: *poamă de cruce* (Bgi, Hî, Red) și *strugure de cruce* (Bd, TF), dar mai ales *cruce de poamă* (Ct, Ha) și *cruce de strugure* (TF), în care determinatul logic devine determinant gramatical.

La Cotnari și în jurul acestei localități se întîlnesc formele: *cruciu-liță neagră*, *cruce neagră* și *neagră în cruce*.

*Îta caprei*<sup>130</sup> (Ax, E, Hj, Ic), o varietate de struguri asemănătoare cu *coarna*, este răspîndită și cu numele de *căpriță* (Bo, Bt, Co, Fs, Hs), *poama caprei* (Dr, LC, Of), *îța caprei albă* (H), *îța oii*<sup>131</sup> (Db, I, Ip, Oh, Th, Tn, Ul), *coada oii*<sup>132</sup> (Lt, Fs).

În cîteva puncte apar și denumirile: *îța caprei neagră* (Ct), *îța caprei neagră de Bucium* (M, Bm), *poamă îță* (Il, MS), *îțiche*<sup>133</sup> (Mnd, St) și *poamă îțări*<sup>134</sup> (Sș).

Deosebită nu prea mult de *îța caprei* este și *îța vacii*<sup>135</sup> (Ber, Che-Cir, Fl, Le, Os, Șl, T) și, de aceea, de cele mai multe ori se fac confuzii între *coarnă*, *îța caprei* și *îța vacii*.

În Moldova sînt răspîndite mai ales unele forme compuse: *poama vacii* (Bș, Mș), *pulpa vacii* (Boh, BS, Lv, MC, Pr), *îța vacii albe* (Cîg, Bzu, Lj), *corn de vacă* (CM, NB), *cornul vacii* (Bh, Cut), *ochiul vacii* (Bu,

<sup>124</sup> HV.

<sup>125</sup> HEM; TDRG; DA; CDDE; DU; CADE; SCRIBAN, D.

<sup>126</sup> DAMÉ; NI; BT, 414; MC, 7; DA; TS, 14; CA, 264—265.

<sup>127</sup> DV, 10; DS, 45; NI; CA, 264.

<sup>128</sup> DS, 45.

<sup>129</sup> Precizare făcută de informatorul din Poiana Mărului, Iași.

<sup>130</sup> LM, 93; BL, 94; JO, 54; DV, 10; NI; BT, 400; PI, 217; GV, 46; BM, 360; TS 15; SCRIBAN, D; CA, 242—244.

<sup>131</sup> DV, 10; DS, 46; DU; VIN, 172; PP, 339; TS, 12.

<sup>132</sup> TS, 12.

<sup>133</sup> BM, 360.

<sup>134</sup> Idem.

<sup>135</sup> BA, 351—352; IP, 264; BL, 94; JO, 54; DV, 10; NI; BT, 400; DU; PP, 339; TS, 16; TV, 37; CADE; SCRIBAN, D; DM; CA, 244—245; GO, 95.

Da). Rar se întâlnesc și formele: *pulpă*, *poamă pulpă* (Da, Hî, Șe), *văcărească* (Rm).

Foarte răspândită în Moldova este și *feteasca*<sup>136</sup> (derivat din *fată*, cu suf. adj. *-esc*, nume datorat, se pare, formei strugurilor care sînt mici, cu boabele rotunde, mărunte și adesea rumenite).

*Feteasca albă* se întâlnește și sub numele de: *fetișoară*<sup>137</sup> (Bh, Brl, Căz, Cîo, Dș, Gi, Hol, Mr, Oș, Ză), *fetișă*<sup>138</sup> (Bel, Cv, R, Sb), *fetișcană* (Ci, Fe, Pd), *poama fetei*<sup>139</sup>, *poama albă a fetei*<sup>140</sup> și *poama fetei albă*<sup>141</sup> (la Huși), *poama fetei albă de Moldova* (Bm, Ct), *albă fetească*<sup>142</sup> (Ct).

În județele Vrancea și Galați se întâlnesc sinonimele: *păsărească*<sup>143</sup>, *poamă păsărească* și *păsărească albă*.

Cea neagră e răspândită cu numele: *fetească neagră* (Ct, Cuț), *neagră fetească*<sup>144</sup> (Du, Vd, Z), *poama fetei neagră* și *poama fetei neagră de Moldova*<sup>145</sup> (Huși), *poama neagră a fetei* (Ct, Huși), *poama roșie a fetei* (Huși), *coada rînducii*<sup>146</sup> (Bv, Dd, Er), *rîndunică* (Dd), *păsărească neagră*<sup>147</sup> (Galați, Vrancea), *pădureață*<sup>148</sup> (Av).

Rar au fost întâlnite și formele *leăncă*<sup>149</sup> (<ucr. *leanka* „cămașă“ probabil nume dat varietății albe; Dum. E cu siguranță o influență din Transilvania, unde cuvîntul apare atestat ca nume al unei varietăți de struguri) și *fată regină* (Bv).

*Grăsa*<sup>150</sup> este un soi de struguri autohton, originar de la Cotnari sau adus de la Tokay, unde este cunoscută sub numele de *furmint*<sup>151</sup>. E răspândită cu numele de *grasă* (Bucium, Copou, Cotnari), *grasă de Cotnari*<sup>152</sup> (Ct, Hd, Iv), *grasă românească* (Cșt, Gc, Ră, Z), *grasă românească bătută*<sup>153</sup> (Boc, Bor, Cu, Hm, N, Pi, Td, Z, Ză), *poama cea grasă* (Ho, Lc, Pe), *poamă grasă de Cotnari* (Ht, J), *grasa cea mare* (Cv, Hl, Ph).

<sup>136</sup> DV, 11; DAMÉ; DS, 33; NI; VIN, 134; TDRG; BT, 403—405; DA; PV, 10; TS, 14; TV, 37; BV, 44—47; CA, 329—332; GO, 100.

<sup>137</sup> GV, 40; CA, 329.

<sup>138</sup> IM, 369.

<sup>139</sup> NI; MC, 7; CA, 329.

<sup>140</sup> BV, 44.

<sup>141</sup> BT, 403.

<sup>142</sup> VIN, 169.

<sup>143</sup> IP, 263; JO, 53; BLB, 229; HEM; DV, 10; DS, 33; NI; VIN, 172; ȘV; BT, 403—405; PI, 217; GV, 44; DU; BV, 44—47; CA, 329; GO, 100.

<sup>144</sup> DV, 11; VIN, 169.

<sup>145</sup> BT, 356.

<sup>146</sup> NI; CA, 356.

<sup>147</sup> DS, 47.

<sup>148</sup> JO, 53 și DU înregistrează forma struguri *pădurești*.

<sup>149</sup> GV, 40; CA, 329.

<sup>150</sup> LM, 93; IM, 264; JO, 53; BLB, 227; HEM; DV, 10; DS 33; NI; VIN, 172; TDRG; BT, 409—411; MC, 7; GV, 40; DA; PV, 10; TS, 12; TV, 37; BV, 42—44; CA, 327—329; GO, 95.

<sup>151</sup> Vezi *Varietățile viei*: *grasa*, „Podgoria“, I, 23, 9 martie, 1930, p. 2.

<sup>152</sup> TV, 37; BV, 42—44; CA, 327.

<sup>153</sup> BT, 409—411.

Rar apar și termenii derivați *grăsúță* (A, Cț, SI), *grăsulie* (C, Rp Si), *grăsână* (Av, Ce, L).

Alteori, datorită faptului că o varietate de grasă are piețița subțire și plesnește ușor, mai ales după ploaie, i se zice *plesnitoare*<sup>154</sup> și *poamă plesnitoare* (Bm, Ci, Mg), *plesnitoare de Cotnari* (Cep), *poama care plesnește* (Of), *poamă crăpătoare* (Z). De asemenea, mai sînt întîlnite denumirile: *cotnăreacă* (Ba, Crs, Fu), *cotnăreacă* (Cg, Go, Is), *poamă de Cotnari* (Huși), *cotnăreă*<sup>155</sup> (Băi, Cut), *cotnăreacă plesnitoare* (Bm).

Izolată, la Cotnari, i se zice *grasă de Roznovănu*, *grasa Roznovanului* și *armașul viei Roznovanu*<sup>156</sup> (după numele unui proprietar de la Cotnari).

*Górdinul*<sup>157</sup> este considerat de specialiști ca una dintre cele mai vechi varietăți de struguri. Cuvîntul este răspîdit în Moldova însoțit de un adjectiv: *gordin țuguat* (PL), *gordin timpuriu*<sup>158</sup> (Cr, Er), *gordin mărunt*<sup>159</sup> (Băi, Ha, LC), *gordin mîtitel* (Pc, Pg), *gordin alb*<sup>160</sup> (Do, Ib), *gordin gurguiat*<sup>161</sup> (AV, Bj, Fă, Tf), *gordin negru*<sup>162</sup> (Cîr, Hî), *gordinul cel mare* (Băd, Dî), *gordin păsăresc* (Huși; alb, cu boabe mici și rare; cf. DA), *gordin moale* (Bș, Ch, Io, MV, Sn, St), *gordin virtos* (Chi, Ci, LS, Lt, Ug). Numai rar cuvîntul apare singur (Copou, Cotnari) sau e răspîdit sinonimul acestuia, *mierliță*<sup>163</sup> (Dd, LC). În ceea ce privește originea acestui cuvînt, Hasdeu crede că el se trage din tracul *gordin* (= *gardha* „strugurele ca fruct oprit“ <arianul *gordh* „a dori“ <sans. *gradh* „a dori“)<sup>164</sup>. Credem însă că originea cuvîntului *gordin* este mai curînd rus. *górdina* „dîrmoz“, „coacăze“ (cf. DA).

În graiurile din Moldova *gordinul* se confundă adesea cu *gordănu*<sup>165</sup>, care denumește o varietate de struguri cu boabele rotunde, mari, puțin îndesate. Termenul de *gordan* apare destul de rar (întîlnit la Cotnari), mai ales datorită confuziei semnalate.

Sînt însă răspîdite formele *gorgán*<sup>166</sup> și *poamă gorgăna* (Ha, Po), *gordeán*<sup>167</sup> și *poamă gordeacă* (Bg, Șp), denumiri care provin din *gorgan*

<sup>154</sup> LM, 93.

<sup>155</sup> Cuvîntul este atestat sub forma *cotniurea* (=strugure de Cotnari) încă din 1656, în *Catechismul calvinesc*, unde îl întîlnim în fraza: „că și cum are zice cineva că vinul de Cotnariu încălzește, iară carele nu-i de *cotniurea* (s.n.) nu încălzește“ (*Catechismul calvinesc*, ediția George Barițiu, Sibiu, 1879, p. 15).

<sup>156</sup> VIN, 165.

<sup>157</sup> COSTINESCU: BL, 94; HV, 91; AT, 132; JO, 53; DV, 10; DDRF; DS, 40; NI; VIN, 157; BT, 407—409; MC, 7; DA; PV, 10; TS, 15; TV, 39; CADE; BV, 24—25; SCRIBAN, D.

<sup>158</sup> BT, 407.

<sup>159</sup> *Idem*.

<sup>160</sup> DA.

<sup>161</sup> BT, 407.

<sup>162</sup> DA.

<sup>163</sup> BT, 408; NI; BV, 24.

<sup>164</sup> HV, 91.

<sup>165</sup> JO, 53; DV, 10; DS, 40; NI; VIN, 171; BT, 407; MC, 10; DA; TS, 12; TV, 39; CADE; BV, 18—20; CA, 313.

<sup>166</sup> HEM; NI; BT, 407; MC, 7; DA; TS, 14; SCRIBAN, D; BV, 18—20.

<sup>167</sup> DA; SCRIBAN, D.

„movilă mare de pământ“, datorită formei pe care o au strugurii. În cazul cuvîntului *gorgână*, s-ar putea invoca și proveniența lui din *gorgână* „goldană“

Rar au mai fost înregistrate și unele sinonime: *corb alb*<sup>168</sup> (Mi, Pă), *băldoaie*<sup>169</sup> și *băldovăie*<sup>170</sup> (Mj), *bildie* (Of), *bildioară* (Oș).

Pe *băldoaie* Hasdeu îl consideră femininul numelui propriu *Bâlde*, *Baldov* (*in*), derivat cu sufixul moțional *-oaie*, cu înțelesul primitiv de struguri din via *Băldoaiei*<sup>171</sup>. Mai aproape de adevăr ar putea fi însă presupunerea că *băldoaie* derivă din *bildie*, *băldie* (formele moldovenești ale lui *beldie*), mai ales că în Moldova se întîlnesc sinonime ale *gordanului* care poartă numele de *poamă bildie* și *băldie* (Of, Rm), *băldioară* și *băldioară* (Oș, Ul), iar butucul de *gordan* are vițele lungi. Cu totul izolat a fost înregistrat compusul *gorgân-curcân* (Zb; de la *corcan*).

Termenul *vulpe*<sup>172</sup> denumește o varietate de struguri bifurcați la vîrf, cu boabele dese, negre, rotunde, care produce un vin de culoare roșie. În majoritatea localităților apare forma *hulpe*<sup>173</sup> (Băl, Bil, Ci, D, Oș, Vo) și derivatele *hulpoaică* (Am, Be, Lu, Lz, M, Pș, Ș, Va), *vulpoaică*<sup>174</sup> (Bd, M, Pr, Sh), *vulpoșită* (Gi, Si, SN), *vulpoaie* (NI, R).

Destul de des sînt întîlnite forme sinonimice de tipul: *mierleasă* (Bo, Bud, Cos, He, Mj), (strugure) *mierlêsc*<sup>175</sup> (Bo, Sn), *mierlească*<sup>176</sup> (Gn, Pîn, Sch), *mierleasă*<sup>177</sup> (I, Pun) sau compusele: *poamă mierlă* (Bm, Cl) și *poamă mieroasă* (Al, Boh, Fs).

Uneori apar și denumirile: *vulpe neagră*<sup>178</sup> (Ba, Fn, Mnd) și *coada vulpii*<sup>179</sup> (Bel, MR, Sl, Sor).

La Huși și sporadic, în toată Moldova este răspîdită *zghihăra*<sup>180</sup>, o varietate de struguri asemănătoare cu *galbena de Odobești*.

Termenul *zghihără* a fost impus de tratatele de specialitate, în dicționare cuvîntul fiind atestat sub diverse alte forme întîlnite astăzi în zonele amintite: *chihoără*<sup>181</sup> (Bg, Bre, Rs), *ghihără*<sup>182</sup> (Ct, Dd, Le), *ghihoără*<sup>183</sup>

<sup>168</sup> BT, 407; BV, 18—20.

<sup>169</sup> JO, 54; HEM; DS, 41; BT, 407; DA; BV, 18—20.

<sup>170</sup> JO, 54; HEM; DA.

<sup>171</sup> HEM. Ideea este reluată și în DA.

<sup>172</sup> IP, 264; BL, 94; EV, 35; JO, 53; HEM; DV, 11; DDRF; NI; VIN, 172; TDRG; MC, 7; PI, 217; DU; TS, 15; DM; CA, 323—325; GO, 95.

<sup>173</sup> NI; VIN, 169; CA, 323.

<sup>174</sup> NI.

<sup>175</sup> DM.

<sup>176</sup> DS, 51; PP, 339.

<sup>177</sup> DV, 11; NI; VIN, 171; CA, 323.

<sup>178</sup> VIN, 159.

<sup>179</sup> JO, 53; DU; SCRIBAN, D; CA, 248—250.

<sup>180</sup> NI; VIN, 155; MC, 7; DA; L, 3; CA, 270.

<sup>181</sup> JO, 53; DDRF; TDRG; DA.

<sup>182</sup> DA.

<sup>183</sup> JO, 53; TDRG; DA.

(Ci, Hc, Hr, MR, Sn, Tn), *zghihoără*<sup>184</sup> (Băl, Cri, Mc, Pt). *schioodră*<sup>185</sup> (Băd, Mă, Ss) și *zghihoără neagră*<sup>186</sup> (Ct).

Rar au fost înregistrate și cuvinte neîntâlnite în dicționare sau lucrări de ampelografie: *zghihărdă* (Gj, Mg, SP) și *zghiărdă* (Gj, Mg, P), *zgaiărdă* (Hr, Mg, Sm, Tp), *zgaiără* (Ci, Cu, Mr, Tru), *zghiără* (Vce). Atestarea unor forme ca *chihără* (A) și *chihărcă* (Ph) ne face să presupunem că denumirea s-a dat prin analogie cu *chihărcă* "femeie greoaie, ca o putinică" (cf. DA), datorită formei boabelor de strugure, care sînt mari și rotunde.

În jurul Iașului această varietate este numită *zăsănească*<sup>187</sup> (Bru, Cib, Mrs, Red, Șg).

*Denumiri pentru soiuri hibride: balabán* (-ă) (< tc. *balibín* „mare“; strugurii au boabele mari, albe; Hc, Șș, Vl), *ban* și *bănă* (Bd, D, St), *bănișor* și *bănișodră* (Am, To), *băniș* și *bănișă* (Băi, Cib, Da), *blanc* (-ă) (< săs. *blank* „neted“; J, Sl), *bobán* (-ă) (< *bob*; strugurii au boabele mari; VA, Va), *bobar* (Rn, Vd), *boghîțar* (Ms, Mș, Pă), *budacă* și *budarcă* (< *budai* + suf. -acă; strugurii au boabele mici, de culoare albă; Cj, Sc, Vl), *bumb* și *bumbă* (boabele sînt mici, îndesate pe ciorchine, de culoare neagră; Bă, Cl, T), *bunghișor* (Dm, O, Po), *burdújă* (strugurii au boabele mari, albe; Ag, E. To), *butăcică* (Pr, Sco), *butăciță* (< *butaș*; CZm, RN), *buturoasă* (de la *vișă buturoasă*, mare cu coarde lungi; Cut, Ri), *cangură* (strugurii au boabele mari, albe; Cib, CC, Șg), *castor* (strugurii au forma palmei, fără degetul mare; Bm, St), *castrón* (Av, Fl, Ld), *cercelúșă* (Mas, Mg, Sir), *codiță* (Cf, Ha), *condac* și *condacă* (de la *condac* „mînerul ferestrăului“; Ci, Mg), *covățea* (D, Ze), *cúrpen* (Sh), *draghină*<sup>188</sup> (Cib), *frunzătúrá* (Dr, Hl), *frunzulitá* (Cor, G), *gălúșcă* (Sco), *gărgăriță* (Ber, Pe), *gilmă* (boabele strugurilor sînt mari, umflalte; Fl), *gogoneașă* (Dr, Pn), *gúrá* (Al), *guriță* (BD), *iepurească*<sup>189</sup> (Cir), *iepuoaică*<sup>190</sup> (Dr. Rm), *iezeră* (strugurii au boabele foarte rare; Eu), *inelată* (Gj, Io), *lungană* (Cg, Ct), *lúngă* (Bm, C, Pț), *lunguioasă*<sup>191</sup> (H, Ni), *lungurie* (Cj, Dd, Hn), *mustăciță* (A), *nămaie* (Bd), *nănaie* (Hi) și *nănacă* (Or, Sco; toate trei cuvintele denumesc o varietate hibridă cu boabele mici, roșiatice dela *nămaie* „vită măruntă“, *netedă* (Băi, Fl, Ve), *oloágă* (strugurii sînt mici cu boabele negre; Br, Mi, Pc), *pitică* (de la *vie pitică*; Il, Le, Os), *plnăie*<sup>192</sup> (de la *pîrnaie* „oală mare de făcut mîncare“; Pc), *ploschiță* (Ci), *rotúndă* (Al, R, Tb), *stelúșă* (Cig, Da), *sticlúșă* (Cz), *trúpeșă* (strugurii sînt mari; Tg), *ulcică* (Fn, Pd), *ulcicúșă* (Hi), *vălătúică* (ciorchinele e ca un vălătuc; Șp, T), *velică* (< ucr. *veličnii* „măreț“; Hli).

<sup>184</sup> TDRG.

<sup>185</sup> JO, 54.

<sup>186</sup> MC, 7.

<sup>187</sup> NI.

<sup>188</sup> DAMÉ.

<sup>189</sup> DAMÉ; VIN, 139.

<sup>190</sup> NI.

<sup>191</sup> BM, 360 înregistrează struguri „lunguioși“.

<sup>192</sup> DU.

## 4 DENUMIRI DATE DUPĂ LOCUL DE PROVENIENȚĂ A STRUGURILOR

*Frîncușa* sau *frâncușa*<sup>193</sup> (< *frînc* + suf. -*ușa*) e răspîndită cu acest nume la Iași, Cornari Huși și Odobești. Se crede că acești struguri au origine apuseană, fiind aduși de italieni: „Nu este exclus ca «frîncușa» sau «franchia» să fi fost, potrivit numelui, un soi de asemenea străin, adus de „franci”, adică de catolicii din Apus, poate de italienii sau genovezii din Chilia și din Cetatea Albă, în veacurile XIV – XV<sup>194</sup>.”

De cele mai multe ori cuvîntul e întîlnit sub diverse variante fonetice și lexicale: *franchie*<sup>195</sup> și *poamă franchie* (Rd, S, Sr), *frâncchie*<sup>196</sup> și *frînghie*<sup>197</sup> (Bm, Ct, Zl), *frîncișă*<sup>198</sup> (Mas, Pt, VA), *frîncișă*<sup>199</sup> (Mi, So), *frîncie* și *poamă frîncie*<sup>200</sup> (Pr, Zl), *frîncie*<sup>201</sup> (MR, T), *franculie* și *frangulie*<sup>202</sup> (Rf, TF).

Strugurii, pentru că au forma conică și sînt de cele mai multe ori bătuți, cu bobul rotund, plin de must și „adesea tîrțarat pe ciorchine<sup>203</sup>”, au căpătat denumiri care scot în relief aceste calități.

Astfel, în toată Moldova, vom întîlni termeni ca: *mustoasă*<sup>204</sup> și *poamă mustoasă*, *mustoasă de Moldova*<sup>205</sup> (Huși), *poamă cu must* (A, Br, Cs, Cv, Pă, Ud), *poama mustului* (Cv, Dv), *creășă*<sup>206</sup> și *poamă creață*, *creșoară* (Fm), *creșulie*, (So), *creșoăie* (Zb), *fîrțiră*<sup>207</sup> și *țărțără*<sup>208</sup>, *fîrțiratică*<sup>209</sup> (Băd, Cib, Dț, Mit, Tău), *țărțanoasă*<sup>210</sup> (Av, Șp), *fîrțiră*<sup>211</sup> (Huși), *fîrțigăie*<sup>212</sup> (Huși), *gurguiată*<sup>213</sup> (But, Fm, Gt, Tz), *poamă gurgui* (Fm), *gurgună*<sup>214</sup> (Ct, H) sau *gherghină*<sup>215</sup> (Zl).

<sup>193</sup> JO, 53; DDRF; DAMÉ; NI; VIN, 169; BT, 401–402; DA; DU; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 34–35; SCRIBAN, D; L, 3; DM; CA, 274; GO, 96.

<sup>194</sup> GO, 96.

<sup>195</sup> SV; CA, 274.

<sup>196</sup> DS, 43.

<sup>197</sup> DV, 10; BT, 411.

<sup>198</sup> JO, 53; DA.

<sup>199</sup> NI; DA.

<sup>200</sup> DA.

<sup>201</sup> NI.

<sup>202</sup> DA.

<sup>203</sup> CA, 275.

<sup>204</sup> JO, 53; BLB, 228; DV, 10; DS, 43; NI; VIN, 169; SV; BT, 411–412; MC, 7; PI, 217; GV, 40; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 34; L, 5; CA, 274–276; GO, 99.

<sup>205</sup> CA, 274.

<sup>206</sup> DV, 10; DAMÉ; DS, 43; NI; BT, 401; MC, 7; GV, 40; DA; TS, 14; BV, 34–35; CA, 274.

<sup>207</sup> JO, 53; DS, 43; NI; VIN, 134–135.

<sup>208</sup> DV, 10; VIN, 170; DU; CA, 274.

<sup>209</sup> PI, 217; DM.

<sup>210</sup> VIN, 169.

<sup>211</sup> NI.

<sup>212</sup> Idem.

<sup>213</sup> DV, 10; DA.

<sup>214</sup> NI; VIN, 169; CA, 262.

<sup>215</sup> VIN, 151.

Rar apar și denumiri ca: *frendușă* (Bo, Cep, Fm, Pu, Sp, Tr), *vi-noasă*<sup>216</sup> (Bacău și Vaslui), *moale vinoasă*<sup>217</sup> (Bd, Dv), *poama muștii*<sup>218</sup> (Huși), *muscă* (H), *mustă creașă* (Og), *moale* (Ci, Gj).

*Denumiri pentru soiuri hibride: algeriană* (Bg, Hd, Lv, PL), *algerie*<sup>219</sup> (Al, Cu), *americană*<sup>220</sup> (în toată Moldova), *americânească* (Bm, Fo, Mc), *apuseană* (Co, M), *ardeleancă*<sup>221</sup> (Bi, Lz), *basarabeancă* (Cș, Li, St), *basarabească* (Ce), *boldară*<sup>222</sup> (Vce), *bulgară*<sup>223</sup> (Ma, Vlă), *bulgar*<sup>224</sup> (A, Cv, Rm), *bulgarcă* (Bo), *bulgărească*<sup>225</sup> (Md, V), *crasnă* (Pă; strugurii i-a adus cineva de la Crasna), *dobrogeană* (Lt), *dobrogeancă* (Vs), *dunăreană* (Dș), *gălățean-că* (Bd, Dv), *hușancă* (Hs, To), *indigenă*<sup>226</sup> (în toată Moldova), *italiană*<sup>227</sup> (Cș, Rd), *italiancă* (Ds), *lipovenească* (Fr), *maghiară* (Bez, Dra), *mocănească* (Fe), *moldovenească* (Du, Vd), *muntenească*<sup>228</sup> (Czm), *pămînteană* (Ct), *rusească* (Of), *tătarcă* (E, Vi), *țișănească* (Dv, Ud), *ungurească*<sup>229</sup> (Cd, Go, Mg).

#### 5. DENUMIRI DATE DUPĂ NUMELE UNOR ARBORI SAU PLANTE

În jurul Iașului și la Cotnari e întilnit *cioinăcul*<sup>230</sup> (< *ciuin* derivat cu suf. *-ac*), o varietate de struguri numiți așa după aroma lor asemănătoare cu mirosul plantei (cf. DA) și după mulțimea semințelor pe care le au bobitele.

În Moldova e numit *cioinag*<sup>231</sup> (Ct, Ha), *cioineac*<sup>232</sup> (Hol, Mc), *ceonic*<sup>233</sup> și *ceonică* (Bl, Bv, Cep, Cum, Cut, Db, Hol, PL), *cioineag* (Băd, Bec), *cioinic*<sup>234</sup> (Db, Lc), *cionică*<sup>235</sup> (Ic, Mn).

Prin etimologie populară s-au creat și formele: *ceaunică* (A, Ar, Md), *ceaun* și *poamă ceaună* (Be, Bîrn, Cir, Păș), *poama ceaunului* (Ch, Do, Ha, Li), *poama ca ceaunul* (CM).

*Coarna*<sup>236</sup> circulă în toată Moldova ca substantiv feminin sau ca adjectiv: *poamă coarnă*. Numele provine din asemănarea care există între

<sup>216</sup> BT, 411; NI; BV, 34—35; CA, 274.

<sup>217</sup> CA, 274.

<sup>218</sup> BT, 411; NI; BV, 34—35.

<sup>219</sup> GLOSAR, OL, 2.

<sup>220</sup> ȘV; GLOSAR, OL, 3.

<sup>221</sup> TS, 14.

<sup>222</sup> VIN, 131.

<sup>223</sup> DS, 49.

<sup>224</sup> NI; MC, 7.

<sup>225</sup> VIN, 150.

<sup>226</sup> ȘV.

<sup>227</sup> GLOSAR, OL, 49.

<sup>228</sup> VIN, 154.

<sup>229</sup> BLB, 232.

<sup>230</sup> JO, 53; DDRF, TDRG; DA; CADE.

<sup>231</sup> JO, 53; ȘI, II, 138; ȘV; TDRG; DA; DU; CADE.

<sup>232</sup> JO, 53.

<sup>233</sup> CA, 260.

<sup>234</sup> Idem.

<sup>235</sup> NI; VIN, 138—139; BT, 415; TS, 14; CA, 260—262.

<sup>236</sup> BA, 351; LM, 93; DD, 229; IM, 369; IP, 264; COSTINESCU; CIHAC; BL, 94; EV, 35; JO, 53; BLB, 227; HEM; DV, 10; DDRF; DAMÉ; DS, 36;

fructul cornului și strugurii acestei varietăți (conici, cu boabele dese și lungărețe). În unele localități se face deosebire între *coarna albă*<sup>237</sup> (Ct, Dv, Mr), *coarna neagră*<sup>238</sup> (Ct, Fi, Pe, VA) și *coarna roșie*<sup>239</sup> (Ct, Mil), dar de cele mai multe ori se dă o singură denumire acestor subvarietăți. În majoritatea punctelor anchetate se găsesc derivate de tipul: *cornișoară* (Bg, Fg, PL), *cornorată*<sup>240</sup> (Am, Da, Hi, St, Tb), *poamă cornar* (Fn, Lo, Ri), *cornurel* (Boh, Ci, Pr), *cornușă* (C, Pă, Ut), *corniță*<sup>241</sup> (Ce, Fl, Ni, Pc), *corniță roșie*<sup>242</sup> (Bd, Pg), *corniță albă*<sup>243</sup> (Pb, Sp, Us), *corniță neagră*<sup>244</sup> (Bo, L, Zl), *coarnele caprei* (Bel, Cic, Gt, Mș, Rș).

Datorită faptului că butucul este mare apar denumirile: *copăceanca*<sup>245</sup> (Bh, Cz, Fm), *copăceană* (Bgd, Că, Ce, Co, Fo, Hu, Sor, Vv), *copăcel* (Bi, Lu, Tru, Țn), *poamă copac* (Ci, PL, SP), *poamă copacă* (Cl, Hb), *coarnă copac* (Băi, Cic), *coarnă copacă* (Cv, Po, Ră).

Izolată, *coarnei negre* i se zice *coarnă turcească*<sup>246</sup> (Bri, Bt, Lc) și *âsmă*<sup>247</sup> (< tc. *asma* „umbrar de viță, viță de vie“; Cj, D), probabil după numele dat inițial butucului de viță coarnă.

*Ochiul bouului*<sup>248</sup>, *poama bouului* (Birn, Ci), *ochiul vacii* (Bzu, Cib, Sg), *capul bouului* (Mg, Mj) sînt cele mai răspîndite cuvinte, întîlnite în jurul Iașului și la Cotnari, care denumesc varietatea *ochiul bouului*, un soi de struguri cu boabele foarte mari, rotunde, puternic brumate.

În zona viticolă a Ștefăneștilor sînt întîlnite formele *bouleană* și *bouleancă*, iar în alte localități apare o serie întreagă de sinonime legate mai ales de calitățile acestui strugure, perioada de coacere etc.: *boierească*<sup>249</sup> (C, Cm, Hd), *poama boierului* (Bm, Red), *gărgăunăriță*<sup>250</sup> (< *gărgăun*, probabil datorită faptului că acești struguri sînt mîncăți de viespi; Ct, St), *gîrgîriță* (Vce, VL), *poamă gîrgîriță* (Hol, Cîg) și *gîrgîratică*

NI; VIN, 172; TDRG; BT, 400—401; MC, 7; PI, 217; DA; CDDE; DU; PP, 339; TS, 14; TV, 37; CADE; SCRIBAN, D; CA, 230—232; DM; DSM, 15—16; GO, 99.

<sup>237</sup> IM, 369; IP, 264; DS, 36; VIN, 159; TS, 14, 37; TV, 37; DSM, 15.

<sup>238</sup> IM, 369; EV, 37; DV, 10; DS, 48; BT, 400; TS, 14; TV, 37; DSM, 16.

<sup>239</sup> IP, 264; VIN, 158; BT, 400.

<sup>240</sup> NI; CA, 230.

<sup>241</sup> BL, 94; JO, 53; DV, 11; DAMÉ; NI; DA; CDDE; DU; CADE; DM;

GO, 100. *Cornița* este considerată de unii specialiști o varietate aparte, datorită faptului că boabele strugurilor sînt mai mici. În Moldova însă cuvîntul denumește tot *coarna*, în unele localități (Cl, H) făcîndu-se precizarea că mai înainte numea *coarna sălbatică* (cf. și DA).

<sup>242</sup> MC, 7.

<sup>243</sup> JO, 53.

<sup>244</sup> Idem.

<sup>245</sup> CA, 230.

<sup>246</sup> VIN, 153.

<sup>247</sup> HEM; ȘI, II, 395; DA; TV, 37; CA, 232. HEM și DA înregistrează cuvîntul în Mehedinți ca denumind vița care crește după ce un butuc a fost tăiat de tot.

<sup>248</sup> NI; BT, 414; TS, 12; L, 3; CA, 247.

<sup>249</sup> JO, 54; DV, 10; DS, 37; NI; BT, 414; DA; TS, 14—15; CADE.

<sup>250</sup> NI; BT, 414.



(Huși; toate de la *gărgăriță*), *poama cea mare*<sup>251</sup> (Av), *poamă mare* (Vaslui, Neamt), *balabán*<sup>252</sup>, *balaban roșu*<sup>253</sup> și *poamă balabană* (< tc. *balibin* „mare“; Hc, Șș, Vi), (poamă) *timpurie*<sup>254</sup> (în toată Moldova), (strugure) *timpuriu*<sup>255</sup> (Bd, Cu, Lp), (struguri) *timpurii*<sup>256</sup> (Băl, VG), (poamă) *varatică*<sup>257</sup> (în toată Moldova).

Recent la Huși, Bohotin, Moșna și Răducăneni i se zice *poama burghezului* și *ochiul burghezului*, iar la Ștefănești, *poamă de bou* și *ochiul bouului alb de Ștefănești*.

Atestată în Moldova și Dobrogea numai de lucrările de viticultură, *tigva*<sup>258</sup> (de la *tigvă*, plantă agățătoare ale cărei fructe, de forma unei sticle, seamănă cu acești struguri) este răspândită cu numele de *tidva*<sup>259</sup> (Ct, Pș, H, Hi), *tivdă*<sup>260</sup> (Hi, Sc, VR), *tivgă*<sup>261</sup> (Sg), *tivă*<sup>262</sup> (Mc, Pop) și sub formele derivate *tivdoasă* (Crt, Gb, Hr, SN), *tivdoasă*<sup>263</sup> (PM) și *tivdoană*<sup>264</sup>.

În zona Huși i se zice *poama albă a calului*<sup>265</sup>, de unde o serie întreagă de alte denumiri: *poama calului*<sup>266</sup>, *poamă de cal*, *poamă de iapă* și *poamă căiță* (< *cal*).

Rar e denumită *poama mare*<sup>267</sup> (Hi, Sf, Tt) și (struguri) *aromatici*<sup>268</sup> (Ci).

*Denumiri pentru soiuri hibride*: *agud* (H), *agudar* (Am, Mv, Ph), *alunar* (Bg, Re), *alunel* (Cio, F, Hi), *anison* și *hános* (Bd, Da), *armurăr* sau *armurie* („Prin haplogie în loc de *armurăr*, plată întrebuintată împotriva „armurarei“, derivat din *armurare*, prin suf. nom. agent. -ar“; cf. DA. Numele i s-a dat mai întâi viței, care are frunzele mari, lucitoare ca *armurarul*, o plantă care vindecă *armurariul* la vite. Este un soi hibrid, cu strugurii galbeni și lungăreți; Bș, Co, Pr), *bambăl*<sup>269</sup> (după numele unei plante mari de la tropice; Bg), *boz*, *boază* (Cio, Pe), *bozoaică* (strugurii au bobitele mici, negre ca la boz; Tru, Vi), *buruiană* (Bel), *chimion* (Fi), *chirodoască* (v. *pitoască* „numele unei ciuperci comestibile“. Strugurii sînt mari cu boabele albe; Cuț, Hd, So. În unele locuri (Cș, St) i se zice *poamă*

<sup>251</sup> PI, 217.

<sup>252</sup> DV, 11; VIN, 142; CA, 403.

<sup>253</sup> DS, 37.

<sup>254</sup> BL, 94; EV, 35; AT, 132; NI; TS, 14; TV, 37.

<sup>255</sup> JO, 53; MC 7.

<sup>256</sup> FDA, IL, 51; EV, 35.

<sup>257</sup> BL, 232; NI; VIN, 138; BT, 414; L, 3; SCRIBAN, D.

<sup>258</sup> TS, 14—15; CA, 245.

<sup>259</sup> NI; BT, 414—415; GO, 95.

<sup>260</sup> IP, 264; DV, 10; DS, 33; PI, 217.

<sup>261</sup> CA, 245.

<sup>262</sup> VIN, 172.

<sup>263</sup> BA, 351; JO, 54; NI; CA, 245—246.

<sup>264</sup> JO, 54.

<sup>265</sup> DS, 37.

<sup>266</sup> DV, 10; DS, 37; NI; BT, 414.

<sup>267</sup> BT, 414.

<sup>268</sup> EV, 16.

<sup>269</sup> NI; MC, 7.

*hrib*), *căpșunar* (Ds), *cireș* (Av, C, Of, Păș), *cimșiră* (< tc. *cimșir* „merișor“; CV), *cóndur*, *cóndură* (numele vine de la o plantă agățătoare, cu flori galbene; Bh, Dv, Sb, To. I se mai zice *condár* (Ct, Hr), *cóndar* (Cp), *cónder* (Fo), *cóndir* (Cm, Sch), *cóndiră* (Ar, D, Mj, Mș, Mv, Vo), *condúr* și *condúră* (Cn, Mir, Red), *conduraș* (Gj, Nș; are strugurii ca floarea de *conduraș*), *copac* și *copacă* (Sp; i s-a dat denumirea după strugurii săi rămuroși, cu boabele mari, albe), *copăcel* (Bu, Co, Sco), *crăiță*<sup>270</sup> (de la numele plantei care se mai cheamă și *văzdoagă*, sau de la denumirea dată unui fel de ciuperci; Crs, Tra), *frăgar* (On), *frăgărie* (Hb), *hasmațuchi* (Cu), *lóză* (< ucr., bg. *loza* „viță de vie, viță“; Ce), *mălină* (Bu, Rs, Sor, Tb. Este un soi hibrid, cu strugurii mici, negri. Bobițele au gust dulce, amărui), *măzăruiică* (CM, Cm), *merișor* (E), *mușcată* (Strugurii au forma umbrelei. Frunzele butucului sînt păroase, ca cele ale plantei decorative, numită *mușcată*; Bn, Cz, NB), *negrușcă* (de la numele plantei numită *negrușcă*; Gt), *paradísă*<sup>271</sup> (< *paradais* „patlagele roșii“; Da), *perjar* (Lp), *perjărie* (Mg), *plopană* (Mt, Tb, Tru), *ridiche* (Cj), *rújă* și *rújiță* (< sb. *ruja* „trandafir“; Ce, Of), *scorúșă* (strugurii sînt mici, boabele îndesate pe ciorchine, de culoare roșie sau galbenă; C, Le, Mc), *șipón* (cf. slovac. *šip*, bg. *šipka*, ceh. *šipek* „măceș“; Ce), *zirnă* (Bec, Cîg, Fru; bobițele sînt mărunte, dulci, amărui. Ciorchinele este ramificat, iar vița are foarte mulți cîrcei cu care se agată de arac).

#### 6. DENUMIRI DATE DUPĂ NUME DE FRUCTE

*agudă* (BD, BG, Cu, H, Tn), *aivá* (< ucr. *aiva* „gutuie“; Hli, Mih) *alămîie* și *lămîie* (Bri, Gg, Ug), *alună* (Ci, Ds, Pă), *alunică* (Gș, H. Io, M), *caisă* (Av, Hc, Sd), *căpșună* (Dv, Oș), *căpșunică* (Eu), *căpșunoaie* (P), *cireșă* (Ct, Dt, Ot), *cireșică* (Ep), *cireșoaie* (Fl), *chersică* (< *piersică*; Bă, VR), *chirșă*<sup>272</sup> (< germ. *Kirsch* „cireașă“; A), *coacăză* (CM, Pd, VC), *curcudică* (Fn, Gu, Hîn, Pîr), *curcudușă* (Bn, Fă, Pe, Pl, Po), *fragă* (în toată Moldova), *frăguică* (Bg, Rs), *frăguliță* (Pîr), *frăguță* (Fru, Vic), *gutuie* (Ci, Ep, Sl, Vi), *harbuz* (Crs, GM), *harbuză* (Cm), *harbuzoaică* (Cs), *mără* (< *măr*; Pp, Vi), *măslină* (Bod, Hv), *mură* (Ax, Bu, CM, Gc), *nucă* (Dș, Pgu), *pară* (Bec, Do, Pe), *periă* (Căz, Di, Sj), *perjoaie* (Di, Pe, Z), *perjoaică* (Dă, Ms), *perjulică* (Cu, Măd), *pomușoară* (de la *pomușoară* „coacăză“; Al), *portocală* (Lr, Red), *silvă* (< ucr., bg. *sliva* „prună“; Mih), *smeură* (Măd), *smeurică* (Gl), *smochină* (Mt, Zm), *șipșină* (< ucr. *šipšina* „măceș“; Hli), *vișină* (Bh, PL), *vișinică* (Bg), *zarzără* (Lț, Tru, Us), *zărzărăică* (F, Lt, Pt).

#### 7. DENUMIRI DATE DUPĂ SOIURI DE FRUCTE

După pere: *poamă coadeșă* (Cig, Ct, Zb), *poamă crăiască* (Cuc, H, TI), *poamă gamotă* (Fă, Sch, Vt), *poamă pergamută* (< it. *bergamotta*; Fe, Mir, Vce), *poamă untoasă* (Bm, Corl, Hv, VL).

<sup>270</sup> DAME; NI; VIN, 150.

<sup>271</sup> BM, 360.

<sup>272</sup> Vezi Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, Editura Eminescu, 1970, p. 149 care înregistrează cuvîntul *kirsch* (*kirschwasser*) „rachiu de cireașe“.

După cireșe : *poamă aslană*<sup>273</sup> (< *Aslan* = nume propriu ; Bec), *poamă drăgănică* (Ct, Ha, Zm), *poamă moacră*<sup>274</sup> (Da), *poamă pietroasă* (Ct, Gr, Uț).

După mere : *poamă domnească* (PC, Sp), *poamă viască* (F, St).

După prune : *poamă avramă* (Ba, Il, Lc), *poamă bardacă* (Cu, Mn), *poamă goldană* (Fl, Pl).

În stabilirea acestor nume s-a luat în considerație nu numai forma și culoarea fructului respectiv, ci, în primul rând, gustul.

#### 8. DENUMIRI DATE AVÎND ÎN VEDERE PERIOADA DE COACERE A STRUGURILOR

*automnală* (Ge), *autonică* (Corl), *autumnală* (Fi), *primăie* (Hs, Pă), *primă* (C, Ci), *primoi* (Pă), *timpurie* (Da, H, Tu), *tîrzie* (F, Oș, Vu), *tomnatică* (în majoritatea localităților), *văratică* (în toată Moldova).

#### 8. ALTE DENUMIRI PENTRU SOIURI DE STRUGURI

*Óvisul*<sup>275</sup> apare cu acest nume la Ștefănești. Este o varietate de struguri mici, bătuți, de culoare albă verzuie. Zeama are gust aromat. (La Cotnari i se zice *sâscă*<sup>276</sup> (fem. lui *sas*), *sâscă viforită*<sup>277</sup>, *poamă sâsâscă*, *sâscă*, *poamă sâscă*, iar la Huși *bălăie* și *ovis alb*), *drăguică*<sup>278</sup> (Bn, BS), *lăsculească*<sup>279</sup> (Bd) și *lăscăedă* (Bos; probabil de la *lăscăeață* „oală“, cf. DU), *pîrci*<sup>280</sup> (Bo, Tom) și *poamă pîrcă*<sup>281</sup> (Cri, Ct, Si; de la *pîrci* < bg. *pîrc*, sb. *prč*; „mirosul pe care-l are țapul“, *pîrțag* (Bo) și *poamă pîrțagă* (Ri, Tu; de la *pîrțag*, derivat din *pîrci* cu sens primitiv de țap; cf. DU), *rosculească*<sup>282</sup> (Cor), *romostin*<sup>283</sup> (Bm, Sb), *samohăică*<sup>284</sup> (Băi) și *șamohăică*<sup>285</sup> (Tb, Zb), *slăcineancă*<sup>286</sup> (Dd), *poamă șoinică*<sup>287</sup> (Dd, H), (strugure) *tăiós*<sup>288</sup> (Fn), (poamă) *tăiș*<sup>289</sup> (Brs), *vinarișă* (Coz, Lo; de la *vinarișă* „plantă care uscată are un miros plăcut. Amestecată cu vin, dă o băutură plăcută; cf. DU), *voiculească*<sup>290</sup> (Sh, Tu).

<sup>275</sup> Vezi ȘI, II, 395.

<sup>274</sup> (cireșe) *moacre* atestat în Bihor. Vezi SCRIBAN, D și CV, III (1951), 3—4, 46.

<sup>275</sup> BA, 352 ; JO, 54 ; DDRF ; NI ; BT, 414 ; TS, 14 ; DLR.

<sup>276</sup> JO, 53 ; NI ; VIN, 132—133 ; DU.

<sup>277</sup> VIN, 132—133.

<sup>278</sup> EV, 16.

<sup>279</sup> JO, 54.

<sup>280</sup> MC, 7 ; DU ; SCRIBAN, D.

<sup>281</sup> VIN, 152.

<sup>282</sup> MC, 7.

<sup>283</sup> JO, 54 ; DU.

<sup>284</sup> NI.

<sup>285</sup> VIN, 142.

<sup>286</sup> Lucian Costin, *Grăul bănățean*, II, Turnu-Severin, 1934, înregistrează cuvîntul cu sensul de „vie veche, nealtoită“.

<sup>287</sup> În *Răspunsuri la Chestionarul lingvistic al lui B. P. Hasdeu*, vol. II, întâlnim *șoinic* „varietate de struguri“ (Pietroasa de Jos — Ploiești).

<sup>288</sup> JO, 54.

<sup>289</sup> NI ; VIN, 142.

<sup>290</sup> HEM.

Strugurii mai capătă nume speciale dacă vița este altoită sau nu. Pentru via altoită apar denumirile: *strugure (poamă) nobil și nobilă* (în toată Moldova), *nobil alb* (Bd, Ep), *nobil negru* (F, T), *modernă* (Ld); pentru via nealtoită: *strugure (poamă) sălbatică* (în majoritatea localităților), *lăuruscă*<sup>291</sup> (Ci, H, Ts), *răuruscă*<sup>292</sup> (Bm, Hp), *aguridâr*<sup>293</sup> (Ax), *halingă*<sup>294</sup> (Cru), *curpen* (Mnd), *producător* (în majoritatea localităților).

\*

Denumirile pentru varietățile de struguri sînt în general creații pe terenul limbii române. În formarea acestor cuvinte s-au luat în considerație caracteristicile esențiale ale varietății respective și astfel au apărut termeni referitori la *culoarea, forma sau calitatea* strugurilor. Aceste nume s-au dat varietăților de struguri vechi românești, varietăți care au fost numite inițial, în cele mai multe cazuri, cu adjective de bază (*alb, galben, negru, roșu, mare, mic, bun, rău*), pentru ca ulterior sfera acestor denumiri să se îmbogățească cu o serie de derivate ale acestor adjective principale.

După acest început, în care predomină formațiile adjectivale, apar o serie de termeni, de preferință substantive, ca rezultat al unor analogii cu valoare de metaforă.

Iată lista tuturor cuvintelor de bază care denumesc varietăți de struguri vechi românești: *alb, albă, armaș, armașă, băbească, bășicată, braghină, berbecel, busuioacă, cioinac, crăcană, cruce, cruciuliță, coarnă, crîmposie, fetească, frîncușă, galbenă, grasă, gordin, gordan, iordană, mustoasă, negru (moale și virtos), ochiul bouului, ovis, plăvaie, tămîioasă, tigvă, fița caprii, fița vacii, verde, vulpe, zghihară.*

În perioada dintre apariția filoxerei<sup>295</sup> și răspîndirea primelor denumiri științifice pentru hibridi și varietăți străine de struguri transmise de lucrări de specialitate (aproximativ 1870—1900), s-au creat pe terenul limbii române o serie de termeni care s-au păstrat numai în graiurile populare. Aceste cuvinte denumesc varietăți de struguri create în țara noastră sau aduse din străinătate și au apărut relativ recent, din necesitatea de a denumi niște obiecte necunoscute, venite cu un nume străin sau fără acesta. În asemenea situații, s-a apelat la procedee proprii limbii române, la cuvinte care evidențiau, în cazul de față, calitățile soiului respectiv (culoare, mărime etc.) sau îl apropiau de lucruri asemănătoare. Cum aceste caracteristici au stat și la baza denumirilor pentru

<sup>291</sup> BF, 208; DG, I, 207; PP, 339.

<sup>292</sup> BF, 208; PP, 339.

<sup>293</sup> BF, 208.

<sup>294</sup> PP, 339.

<sup>295</sup> Filoxera a fost depistată la noi în țară între anii 1877—1878 în județul Prahova, iar în 1884 ea „a fost constatată oficial” și „s-a înființat impozitul filoxerei. De la 1884 ...cînd viile ocupau o suprafață de 134 000 ha și pînă la 1897 cînd am avut maximul de suprafață plantată, filoxera a distrus 49 793 ha, adică în medie o suprafață de 3 557 ha pe an” (PV, 4).

soiuri vechi românești, hibridii (ca și oricare altă varietate străină sau românească de dată recentă) au fost numiți nu cu adjective de bază sau derivate ale acestora, ci cu alte categorii de adjective care nu reprezintă culori fundamentale, ci nuanțe.

Ulterior, această parte a lexicului viticol s-a îmbogățit și cu o serie de denumiri date prin analogie, strugurii fiind numiți după numele unor fructe, plante sau obiecte, care aveau comun cu varietatea respectivă forma sau culoarea.

După cum spuneam, aceste cuvinte au fost create (și se mai creează încă și astăzi) și au circulat numai în graiurile populare. Așa se explică faptul că ele nu sînt atestate în tratate de viticultură (nici în dicționare) și apar, destul de rar (doar cuvintele referitoare la mărimea și culoarea strugurilor), numai în lucrări care au ca scop adunarea de material lexical din graiuri (vezi AT, BM, JO).

Formele cele mai recente, cuvintele care denumesc soiuri de struguri pornind de la asemănarea cu diferite obiecte, plante sau fructe, domină acest lexic în care formațiile adjectivale (mulțimea derivatelor) par mai adesea creații ad-hoc.

Denumirile pentru soiurile hibride, care au la bază criteriile semnalate mai sus, circulă izolat în toată Moldova, fără a forma arii compacte. Ele sînt răspândite mai ales în zonele fără podgorii, unde influența cărții de specialitate nu s-a făcut simțită. În celelalte localități, hibridii coexistă cu soiurile vechi românești, dar poartă denumirea lor aproximativ științifică.

Din punct de vedere gramatical avem de-a face, așadar, cu *adjective* (propriu-zise sau derivate) și cu *substantive*.

Cronologic, distingem două mari categorii de termeni care denumesc varietățile de struguri. În primul rînd, iese în relief un strat vechi format din adjective propriu-zise, adjective derivate (de la substantive sau verbe) și substantive, cuvinte de bază, fundamentale. Acestor formații li s-au adăugat creații mai noi, de obicei adjective derivate din adjective propriu-zise, cu ajutorul unor sufixe. (Toate aceste cuvinte numesc varietăți vechi de struguri). În al doilea rînd, un strat recent format în special din adjective care reprezintă nuanțe și substantive nume de arbori, plante, diverse obiecte (toate aceste cuvinte numesc varietăți hibride).

## I. FORMAȚII ADJECTIVALE

### 1. DENUMIRI DUPĂ CULOARE

|            |           |           |           |
|------------|-----------|-----------|-----------|
| abrașă     | albișoară | arămească | brunărie  |
| alace      | albiță    | arămie    | cicică    |
| alb        | albuică   | arsă      | cireșie   |
| albă       | alburie   | aurie     | cîrmiză   |
| albicioasă | albuț     | bălaie    | corbească |
| albior     | albuță    | bălană    | crască    |
| albișor    | arapă     | brunată   |           |

|            |             |                         |            |
|------------|-------------|-------------------------|------------|
| galbenă    | măslinie    | porumbie <sup>296</sup> | rozior     |
| gălbenușă  | mov         | profiră                 | ruginie    |
| gălbie     | movă        | prohiră                 | ruginit    |
| gălbinea   | murgă       | roș                     | săin       |
| gălbinnie  | neagră      | roșă                    | seimea     |
| gălbiniță  | negri       | roșculiță               | seină      |
| gălbinoasă | negricioasă | roșiatică               | sticloasă  |
| gălbioară  | negrișoară  | roșie                   | strălucită |
| gălbișoară | negriță     | roșioară                | verde      |
| gălbuică   | negru       | roșu                    | verduncă   |
| gălbuie    | negruță     | roșuță                  | vineți     |
| gangură    | olivă       | roz                     | vișinie    |
| harapă     | pământie    | roză                    | vinăt      |
| laie       | pestriță    | rozică                  | vinată     |
| lăiță      | plăvană     | rozie                   |            |
| luminoasă  | pleviță     | rozioară                |            |

## 2. DENUMIRI DATE DUPĂ CALITATEA STRUGURILOR

|            |              |                            |              |
|------------|--------------|----------------------------|--------------|
| acără      | cîinească    | mămăligoasă                | răpănoasă    |
| acricioasă | crăiești     | moale <sup>297</sup>       | scuturătoare |
| acrișoară  | crăpătoare   | mustoasă                   | tare         |
| acruță     | dulce        | mușată                     | tămîiată     |
| apoasă     | frumoasă     | muștereață                 | tămîioasă    |
| aromatică  | frumoși      | necăcioasă                 | trăsnitoare  |
| aromatici  | frumușică    | parfumată                  | țișpoagă     |
| ațoasă     | gozorască    | plesnitoare <sup>298</sup> | vină         |
| băloasă    | haramă       | prăjit                     | vinoasă      |
| boscănată  | hărămcască   | puritană                   | vinos        |
| bună       | împărătească | puritană                   | vinoasă      |
| buni       | lunecoasă    | puruoasă                   | virtoasă     |
| busuioacă  | malacă       | ravacă                     | virtos       |
| busuioiță  | malagă       | răi <sup>299</sup>         | zămoasă      |
|            | mălăiată     |                            | zămos        |

## 3. DENUMIRI DATE DUPĂ FORMA BOBIȚELOR ȘI A STRUGURILOR

|           |             |             |            |
|-----------|-------------|-------------|------------|
| babască   | bobană      | crîmpoasă   | grășiță    |
| balaban   | buturoasă   | crîmpoșie   | gurguiată  |
| băbască   | cîrligoaneă | fetească    | gurgună    |
| băbească  | cîrligancă  | firțigaie   | iepurească |
| băldăoaie | clempoșie   | firjiră     | iezeră     |
| băldovaie | copăceană   | ghileșaie   | inelată    |
| bășicată  | copăceancă  | gîlmă       | lungană    |
| bășicoasă | crăcănată   | gîrgiratică | lungă      |
| bătut     | crăcănoasă  | gogoneață   | lunguioasă |
| bătută    | crăcoasă    | grasă       | lungurie   |
| beșicată  | creață      | grăsulie    | mare       |
|           | crețișoară  | grăsuță     | mărunt     |

<sup>296</sup> JO, 54.<sup>297</sup> JO, 54; VIN, 157; ȘV.<sup>298</sup> LM, 93.<sup>299</sup> EV, 16.

|           |            |            |             |
|-----------|------------|------------|-------------|
| măruntă   | nănacă     | răricică   | țărțănos    |
| mărunțel  | netedă     | rășchirată | țărțără     |
| mărunțică | oloagă     | rotundă    | țirțior     |
| mic       | păsărească | schimpoșie | țirțiratică |
| mică      | pitică     | tigvană    | țirțiră     |
| mititică  | rară       | tidvoasă   | țuguiat     |
| mustăciță | rară       | tigvoasă   | vălătucă    |
| nămaie    | rânțuiată  | trupeșă    | velică      |
| nănaie    | rânțurată  | turtită    |             |

## 4. DENUMIRI DATE DUPĂ LOCUL DE PROVENIENȚĂ A STRUGURILOR

|               |                           |                         |                           |
|---------------|---------------------------|-------------------------|---------------------------|
| algeriană     | cotnărea                  | frenchișă               | maghiară                  |
| algerie       | cotnăreancă               | frenchie                | mocănească                |
| americană     | crasnă                    | frinchie                | moldovenească             |
| americănească | dobrogeană                | frîncușă                | muntenescă                |
| apuseană      | dobrogeancă               | gălățeancă              | odobească <sup>304</sup>  |
| ardeleancă    | dunăreană                 | grecesc <sup>301</sup>  | pămînteană                |
| basarabeancă  | foșăneancă <sup>300</sup> | hușancă                 | rusească                  |
| basarabească  | frânchie                  | indigenă                | tătară                    |
| boldară       | franchie                  | italiană                | tătarcă                   |
| bulgar        | franculie                 | italiancă               | țigănească                |
| bulgară       | frangulie                 | leșesc <sup>302</sup>   | ungurească <sup>305</sup> |
| bulgarcă      | frânchie                  | leșească <sup>303</sup> |                           |
| bulgărească   | frânghie                  | lipovenească            |                           |

## 5. DENUMIRI DATE AVÎND ÎN VEDERE PERIOADA DE COACERE A STRUGURILOR

|           |         |          |                      |
|-----------|---------|----------|----------------------|
| automnală | primaie | timpurie | tîrzi <sup>306</sup> |
| autonică  | primă   | timpuriu | tomnatică            |
| autumnală | primoi  | tîrzie   | văratică             |

## II. FORMAȚII SUBSTANTIVALE

## 1. DENUMIRI DUPĂ CULOARE

|          |           |              |         |
|----------|-----------|--------------|---------|
| albitură | corb      | pestrițătură | țigană  |
| cioară   | negritură | țigan        | țigancă |

## 2. DENUMIRI DUPĂ CALITATEA STRUGURILOR

|          |           |             |          |
|----------|-----------|-------------|----------|
| armaș    | braghină  | brăghinoară | plumb    |
| armașă   | brăghinar | brăghioară  | sifon    |
| bețivană | brăghinor | brăghită    | sifoană  |
| borșar   |           | crăiasă     | sifoancă |
| bragă    |           |             |          |

## 3. DENUMIRI DATE DUPĂ FORMA BOBIȚELOR ȘI A STRUGURILOR

|      |        |           |           |
|------|--------|-----------|-----------|
| babă | bană   | băldioară | bănișoară |
| ban  | băldie | bănișor   | bănuț     |

<sup>300</sup> DAMÉ ; NI.<sup>301</sup> BA, 352.<sup>302</sup> JO, 54.<sup>303</sup> DV, 11 ; DS, 49 ; NI ; VIN, 140.<sup>304</sup> JO, 54.<sup>305</sup> BLB, 232.<sup>306</sup> FDA, II, 52 ; EV, 16.

|            |           |            |           |
|------------|-----------|------------|-----------|
| bănuță     | butăciță  | cracă      | mierliță  |
| bărbăcut   | candeluță | crăcană    | mursă     |
| bărbăcută  | cangură   | crăciță    | pirnaie   |
| bășică     | capră     | crăcișoară | ploschiță |
| bășicătură | castor    | cruce      | poloboc   |
| bășicuță   | castron   | cruciță    | poloboacă |
| berbec     | căiță     | cruciuliță | pulpă     |
| berbecel   | căldare   | curpen     | pungă     |
| berbeciță  | căldărușă | fată       | putinică  |
| beșică     | căpriță   | fecioară   | rîndunică |
| bildie     | cerceluș  | feciorică  | schimpușă |
| bîldioară  | cercelușă | fetișcană  | steluță   |
| boban      | cioară    | fetișoară  | tidvă     |
| bobar      | ciolan    | fetiță     | tigvă     |
| boghițar   | clempușă  | frunzătură | tivdă     |
| bouleană   | clopoțel  | frunzuliță | țîță      |
| bouleancă  | cocoană   | gălușcă    | ulcioară  |
| budacă     | coconeă   | gărgăriță  | ulcicută  |
| budarcă    | coconiță  | grăsătură  | vulpe     |
| bumb       | codiță    | gură       | vulpoaică |
| bumbă      | condac    | gurgui     | vulpoaie  |
| bunghișor  | condacă   | guriță     | vulpoșiță |
| burdujă    | corb      | iepuoaică  |           |
| butăcică   | covățea   | hulpe      |           |

## 4. DENUMIRI DATE DUPĂ NUMELE UNOR ARBORI SAU PLANTE

|           |           |            |                       |
|-----------|-----------|------------|-----------------------|
| anison    | condur    | hanos      | paradaisă             |
| armurar   | condură   | hasmațuchi | ploapă <sup>307</sup> |
| bambal    | conduraș  | hrib       | plop <sup>308</sup>   |
| boz       | copac     | joiană     | plopană               |
| boază     | copacă    | joienică   | ridiche               |
| bozoaică  | copăcel   | loză       | rujă                  |
| buruiană  | corn      | mălină     | rujiță                |
| chimion   | cornar    | măzăruiică | scorușă               |
| chitoașcă | cornurel  | merișor    | zîrnă                 |
| cireș     | crăiță    | mușcată    |                       |
| cimșir    | gherghină | negrușcă   |                       |

## 5. DENUMIRI DATE DUPĂ NUME DE FRUCTE

|             |           |             |            |
|-------------|-----------|-------------|------------|
| agudă       | chersică  | harbuz      | perjulică  |
| aivă        | chirșă    | harbuză     | pomușoară  |
| alămie      | coacăză   | harbuzoaică | portocală  |
| alună       | coarnă    | mară        | silvă      |
| alunică     | corniță   | măr         | smeură     |
| caisă       | curcudică | măslină     | smeurică   |
| căpșună     | cureudusă | mură        | smochină   |
| căpșunică   | fragă     | nucă        | șipșină    |
| căpșunoaică | frăguică  | pară        | vișină     |
| cireașă     | frăguțiță | perjă       | vișinică   |
| cireșică    | frăguță   | perjoaie    | zarzără    |
| cireșoaică  | gutuie    | perjoaică   | zarzărăică |

<sup>307</sup> JO, 54 ; NI.<sup>308</sup> NI, VIN, 153.



PROCEDEE DE FORMARE A CUVINTELOR

Din faptele prezentate pînă acuma se desprind o serie de observații lingvistice privind formarea cuvintelor în limba română.

Trebuie subliniat în primul rînd rolul sufixelor, în special al sufixelor diminutive, în crearea unor termeni privind soiurile de struguri. Vom încadra aici toate cuvintele care nu sînt atestate cu sufix sau care, deși atestate, nu au fost folosite direct pentru soiuri de struguri și s-au format printr-o derivare independentă.

Iată, în ordine alfabetică, lista celor mai întrebuițate sufixe :

-ană : *bobană*

-ar : *agudar, aguridar, alunar, armurar, bobar, boghițar, borșar, brăghinar, brumar, căpșunar, cornar, frăgar, harbuzar, perjar, pomițar* (< *pomiță* „fructul unei tufe de fragi“).

Sufixul acesta nu este atît de productiv ca în terminologia forestieră<sup>309</sup>, de exemplu, dar răspîndirea lui în terminologia viticolă întărește ideea că el „are o largă răspîndire în limba română și, mai ales, în limba populară“<sup>310</sup>.

-ărie : *frăgărie, perjărie*

-că : *bulgarcă, româncă, tătarcă*

-ea : *cotnărea, cuconea, gălbenea*

-eancă : *cotnăreancă, focșăneancă, hușeancă*

-ească : *arămeasă, merleasă*

-ească : *hărămească, zăsănească*

-el : *cornurel*

-ică : *bozoică, butăcică, mușatică, mușițică*

-iță : *bozoiță, butăciță, butuciță, grășiță, harbuzoiță, hribăciță, ne-  
griță, răvăciță, vălătuciță, zămoșiță*

-oaică : *bozoaică, butoaică, harbuzoaică, hriboaică, perjoaică*

-oaie : *bozoaie, căpșunoaie, cireșoaie, harbuzoaie, perjoaie*

-oancă : *cîrlișoancă*

-oară : *bănișoară*

-oasă : *acricioasă, merloasă, răvūcoasă, tidvoasă, vălătucoasă*

-uică : *frăguică, mazăruică*

-(i) or : *brăghinor, firșior*

-ură și varianta -ătură : *albitură, frunzătură, grăsătură, negritură, pestrițătură*

-uță : *bănuță, cornuță, frăguță, hribuță*

După cum se poate observa, din totalul de 20 de sufixe cele mai bine reprezentate din punct de vedere numeric sînt -ar (15) și -iță (10). Cuvintele noi formate cu aceste sufixe provin din teme substantivale și

<sup>309</sup> Vezi V. Arvinte, *Terminologia exploatării lemnului și a plutăritului*, „Studii și cercetări științifice”, Filologie, Iași, VIII, 1957, fasc. 1, p. 125.

<sup>310</sup> Elena Ciobanu, *Categoriile semantice create de sufixul -ar în limba română*, *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. al III-lea, Editura Academiei R.P.R., 1962, p. 154.

adjectivale. Din cele 76 de derivate, 60 provin din substantive (30 masculine, 25 feminine și 9 neutre), iar 12 din adjective.

Dintre derivatele cu sufixe, o importanță aparte prezintă substantivele derivate cu sufixe moționale. Formarea de substantive feminine de la masculine este des întâlnită și ea se datorește acordului de gen al substantivului determinat (care reprezintă un adjectiv al substantivului de bază) cu substantivul generic *poamă*.

Dăm mai jos lista acestor substantive moționale întâlnite în anchelele directe din Moldova :

*poamă bambală* (<*bambal* „plantă mare de la tropice“; cf. SCRIBAN, D; Bg), *poamă bană* (<*ban*; Bd, D, St), *poamă bănișoară* (<*bănișor*; Aur, To), *poamă bănușă* (<*bănuș*; Băi, Cib, Da); *poamă boază* (<*boz*; Cio, Pe), *poamă buchetă* (<*buchet*; MR), *poamă bumbă* (<*bumb*; Bă, Cl, T), *poamă butașă* (<*butaș*; LC), *poamă butacă* (<*butac*; Ar, Cș), *poamă ceaună* (<*ceaun*; Ep, Hv), *poamă clempușă* (<*clempuș*; Băd), *poamă condacă* (<*condac*; Ci, Mg), *poamă copacă* (<*copac*; Sp), *poamă haramă* (<*haram*; Rd), *poamă harbuză* (<*harbuz*; Ib, Ps), *poamă hribă* (<*hrib*; Băi), *poamă mară* (<*măr*; Pp, Vi), *poamă pelină* (<*pelin*; Hu), *poamă ploapă* (<*plop*; Bel), *poamă poloboacă* (<*poloboc*; Bd), *poamă plumbă* (<*plumb*; Ră), *poamă ravacă* (<*ravac*; Ho), *poamă schimpușă* (<*schimpuș*; Pop), *poamă sifoană* (<*sifon*; Bd), *poamă vălătucă* (<*vălătuc*; I).

Numărul mare de sufixe a creat extrem de multe variante lexicale pentru una și aceeași noțiune, fapt care lasă impresia unor creații suspecte. Trebuie menționate aici cazurile derivatelor cu sufixe moționale, cînd de la un substantiv masculin au apărut o serie întregă de cuvinte feminine :

*boz*>*boază*, *bozoaică*, *bozoaie*, *bozoiță*, *bozaică*; *butaș* > *butașă*, *butăciță*; *butoi*>*butoaie*, *butoaică*; *butuc*,>*butucă*, *butuciță*; *ceaun*,>*ceaună*, *ceaunică*, *ceaunea*; *harbuz*>*harbuză*, *harbuzoaie*, *harbuzoaică*, *harbuzoiță*; *hrib*>*hribă*, *hriboaică*, *hribușă*, *hribăciță*; *ravac*>*ravacă*, *răvăciță*, *răvăcoasă*.

Uneori însă, substantivul determinant, de gen masculin, cu rol de atribut al substantivului generic feminin (*poamă*)-se alătură acestuia fără acordul de gen : *poamă ban*, *poamă boz*, *poamă bănuș*, *poamă harbuz*, *poamă ravac* etc.

Un alt procedeu de îmbogățire a lexicului viticol îl constituie *compunerea*<sup>311</sup>

<sup>311</sup> Cuvintele vor fi grupate după *criteriul morfologic* și nu după cel sintactic. Se va pleca, deci, în primul rînd, de la părțile de vorbire care intră în compunere. Rar vom apela, însă, și la criteriul sintactic, potrivit căruia compusele s-ar împărți în *sintactice* și *asintactice*, în compuse formate prin *juxtapunere* și *elipsă* (vezi în acest sens Arsène Darmesteter, *Traité de la formation des mots composés dans la langue française comparée aux autres langues romanes et au latin*, deuxième édition vue, corrigée et en partie refondue, avec une préface par Gaston

În terminologia viticolă românească compunerea este de dată recentă, făcînd parte din „perioada modernă“, care începe spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea și se continuă pînă în zilele noastre<sup>312</sup>

Substantivul prezintă, în cazul de față, cele mai dese forme de compunere.

Există, în mare, două categorii de compunere, clasificabile după prezența sau absența substantivului generic (de obicei *poamă*):

a. compuse care includ substantivul generic și

b. compuse care îl presupun și în care termenul de bază reprezintă numele unei varietăți.

### 1. Substantiv în N + substantiv în G

a. **Compuse cu substantivul generic** (*poamă* sau *strugure*):

*Poama berbecului, poama boierului, poama boului, poama burghezului, poama căprii, poama ceaunului, poama cucoanei, poama fetei, poama vacii, strugurele berbecului, strugurele caprei.*

b. **Compuse fără substantivul generic:**

*Capul boului, coarnele caprei, cornul vacii, ochiul vacii, ochiul burghezului, pulpa vacii, fița caprei, fița vacii, fița oii.*

Determinatul este un substantiv în cazul nominativ, de cele mai multe ori la singular (într-un singur exemplu el este la plural: *coarnele caprii*), iar determinantul, un substantiv în cazul genitiv, totdeauna la singular, cu funcție de atribut al substantivului.

Aceste creații sînt prin excelență de origine populară și au ca punct de plecare o metaforă sau o comparație<sup>313</sup>.

### 2. Substantiv + substantiv (ambele în nominativ—acuzativ)

Acest tip de copunere este slab reprezentat. Ambii termeni sînt substantive comune, la numărul singular și în general de același gen: *babă-căldare, fragă-căpșună, gorgan-curcan, poamă tîmiiie, fată-regină, poamă măslină, poamă căldare, poamă cruce, poamă cruciuliță, poamă fetișoară.*

În rare cazuri substantivele sînt de genuri diferite: *coarnă-copac, poamă, curpen, poamă ceaun.*

De obicei, termenul al doilea este simțit ca un adjectiv mai ales cînd primul substantiv este *poamă*.

Paris. Emile Bouillon, éditeur, Paris, 1894, și *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. *Compunerea*. Editura Academiei, 1970.

<sup>312</sup> *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I, p. 233.

<sup>313</sup> Vezi Halina Mirsca, *Unele probleme ale compunerii cuvintelor în limba română*, Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română, vol. I, Editura Academiei R.P.R., 1959, p. 178.

Din punct de vedere sintactic, aceste substantive juxtapuse sint în raport de coordonare copulativă.

### 3. Substantiv + adjectiv

a. **Substantivul reprezintă noțiunea generică** (*poamă sau strugure*):

*poamă bășicată, poamă grasă, poamă galbenă, poamă mustoasă, poamă păsărească, poamă roșie, poamă verde, strugure bășicat, strugure gras, strugure galben, strugure untos.*

b. **Substantivul reprezintă numele unei varietăți:**

*braghină deasă, braghină mare, corb alb, cruce neagră, gordin gurguiat, gordin mărunț, vulpe bătută, vulpe roșie.*

În majoritatea cazurilor termenul al doilea este un adjectiv propriu-zis. Uneori, cu valoare de adjectiv apare un participiu: *poamă arsă, cruce întoarsă, barghină turtită.*

De cele mai multe ori substantivul precedă adjectivul. Doar într-un exemplu (*sfânta cruce*) adjectivul precedă substantivul.

### 4. Substantiv provenit din adjectiv (nume de varietate) + adjectiv

*alba bășicată, feteasca albă, fetească neagră, feteasca roz, galbena românească, grasa românească.*

### 5. Substantiv propriu-zis (nume de varietate) sau substantiv provenit din adjectiv + articol + adjectiv

În cazuri destul de rare, când adjectivul stă după substantiv, între ele apare articolul demonstrativ *cel, cea*: *braghina cea bătută, gordinul cel mare, galbena cea sticloasă, grasa cea mare, coarna cea neagră.*

### 6. Substantiv + prepoziție + substantiv

a. **Primul substantiv reprezintă noțiunea generică:**

*poamă de bou, poamă de cruce, poamă în cruci, poamă cu bășici, strugure de cruce.*

b. **Primul substantiv reprezintă numele unei varietăți:**

*tămâie de butuc, tămâie de strugure, moscă cu busuioc.*

Termenii componenți sint de obicei substantive comune la singular. Alteori, al doilea substantiv este numele de origine sau de cultură al varietății de struguri: *tămâie de Moldova, braghină de Drăgășani.*

Din punct de vedere al raporturilor sintactice, primul substantiv are rol de determinat, iar prepoziția și al doilea substantiv formează atributul substantival prepozițional, determinant.

Există și un tip de compunere extrem de interesant în care determinatul (logic) devine determinant (gramatical): *cruce de poamă* (< *poamă de cruce*), *cruce de strugure* (< *strugure de cruce*).

**7. Substantiv (provenit din adjectivul care determină specia) + prepoziția de + substantiv (numele localității de origine sau de cultură)**  
*busuioacă de Moldova, busuioacă de Bohotin, galbenă de Odobești, grasă de Cotnari, neagră de Ștefănești, roză de Huși, tămîioasă de Bohotin, tămîioasă de Moldova.*

### 8. Prepoziție + substantiv

Aceste formații sînt foarte rare : *în cruci, în cruce.*

**9. Substantiv (generic) în nominativ—acuzativ + adjectiv + substantiv în genitiv**

*poama albă a fetei, poama neagră a fetei, poama roșie a fetei.*

**10. Substantiv (propriu-zis sau provenit din adjectiv) + adjectiv + prepoziție + substantiv (numele localității de origine sau de cultură) :**

a. Substantivul reprezintă noțiunea generică :

*poamă grasă de Cotnari, poamă galbenă de Odobești, strugure roz de Uricani.*

b. Substantivul reprezintă numele unei varietăți :

*busuioacă roșie de Bohotin, tămîioasă vînată de Bohotin.*

**11. Substantiv în nominativ—acuzativ + substantiv în genitiv + adjectiv**

a. Substantivul reprezintă noțiunea generică :

*poama fetei albă, poama fetei galbenă, poama fetei neagră.*

b. Substantivul reprezintă numele unei varietăți :

*fița căprii albă, fița căprii neagră.*

**12. Substantiv în nominativ—acuzativ (generic sau nume de varietate) + substantiv în genitiv + adjectiv + prepoziție + substantiv (numele localității de origine sau cultură)**

*poama fetei albă de Moldova, poama fetei neagră de Moldova, ochiul bouului alb de Ștefănești, fița căprii neagră de Bucium.*

**13. Substantiv (generic sau nume de varietate) + adjectiv determinativ + adjectiv calificativ**

*poamă sfântă bătută, vulpe roșie bătută.*

**14. Substantiv provenit din adjectiv + adjectiv determinativ + adjectiv calificativ**

*grasă românească bătută.*

**15. Substantiv + prepoziție + substantiv + adjectiv**

*braghina cu bobul mare, braghina cu bobul mic, buciom de poamă galbenă.*

**16. Adjectiv + adjectiv**

De obicei ambele sint adjective propriu-zise : *alb-mărunt, alb-mic, negru-virtos, roz-alb, dulce-mieroașă, moale-vinoasă, neagră-rozie, roză-galbenă.*

Uneori, al doilea adjectiv provine din participiu : *alb-bătut, alb-prăjit, sfântă-bătută, neagră-bătută, albă-bătută.*

Adjectivele pot fi de genul masculin sau feminin în funcție de substantivul subînțeles (*strugure* sau *poamă*).

**17. Numeral cardinal + substantiv**

*trei struguri, patru frați.*

Majoritatea acestor compuse se formează pe baza unor asocieri și comparații, iar valoarea afectivă sau expresivă este dată de termenul al doilea, care este de obicei un adjectiv.

Creațiile care numesc soiuri de struguri sint compuse de tip metaforic, cuvinte ce rezultă din compararea obiectului pe care-l denumesc cu alt obiect.

Majoritatea acestor compuse metaforice aparțin tipurilor *substantiv + substantiv în genitiv, substantiv + adjectiv, substantiv + prepoziție + substantiv*. Substantivul este reprezentat prin cele mai multe exemple. Urmează apoi adjectivul.

De cele mai multe ori, aceste formații pot fi analizate din punct de vedere gramatical și semantic : *poamă grasă*. Adjectivul determină substantivul care reprezintă denumirea unui fruct (*poamă*) dintr-o anumită specie (*grasă*).

★

Cercetările dialectale efectuate mai ales în regiunile viticole ale Moldovei au scos la iveală eterogenitatea lexicului referitor la varietățile de struguri.

Denumirile pentru soiurile de struguri au fost date spontan, au apărut din cele mai vechi timpuri și sînt legate de primele atestări ale cultivării viței de vie pe teritoriul patriei noastre.

Inițial soiul de struguri a fost denumit luîndu-se în considerație perioada de coacere (*timpurie, tîrzie*), culoarea strugurilor (*roșu, galben, alb*), mărimea acestora (*mare, mic*), calitatea lor, (*bun, rău*).

Apoi, sfera acestor numiri generale se lărgește și apar nume speciale, majoritatea dintre ele fiind rezultatul unor analogii cu valoare de metaforă sau cuvinte care au la bază criteriile semnalate mai sus (*vulpe, grasă, fetească* etc.). Tratatetele din viticultură vor înregistra o parte dintre aceste denumiri, specialiștii vor crea termeni noi și, cu timpul, în graiurile populare vor apărea toate aceste cuvinte care, datorită perioadei lor de formare, sînt considerate ca cele mai vechi denumiri pentru soiuri de struguri.

Graiurile populare din Moldova au păstrat în cea mai mare parte pînă astăzi denumirile pentru soiurile vechi românești (numele de bază sau diverse variante fonetice), chiar dacă varietatea respectivă nu se mai cultivă astăzi pe terenuri întinse. În cazul în care cuvîntul de bază nu este cunoscut se întrebuițează sinonimul acestuia sau se apelează la creații proprii, care evidențiază caracteristicile varietății respective. Unii termeni au apărut în graiurile din Moldova pe cale cultă (datorită tratatelor de agricultură sau inginerilor agronomi din centrele viticole). Este cazul cuvintelor *bășicată, berbecel, cîmposie*, care denumesc soiuri de struguri răspîndite în Muntenia sau Oltenia.

Interesant este faptul că în cadrul denumirilor pentru soiurile de struguri vechi românești, sinonimia este foarte bogată și variată. Iată, de exemplu, sinonimele pentru varietatea *ochiul bouului*: *boierească, bouleană, bouleanca, capul bouului, gîrgăunariță, gîrgîritică, gîrgîriță, ochiul burghezului, ochiul vacii, poama boierului, poama burghezului, poama bouului, poamă boierească, poamă gîrgîriță, văratică*.

În formarea termenilor care denumesc soiuri de struguri vechi a stat la bază nu numai un procedeu semantic, datorită căruia denumirile sînt rezultatul unor analogii (deci cu valoare de metaforă), ci și unul formal, în care predomină formațiile determinat+determinant. Potrivit acestuia din urmă asistăm, de obicei, la formarea unor noi denumiri prin alăturarea unui adjectiv (care arată *culoarea, mărimea* sau *calitatea* strugurilor) la numele soiului de bază (de obicei substantiv: *bășicată neagră, braghină acră, cîmposie mare*) sau la alipirea a două substantive, dintre care primul este numele principal al varietății (*gorgan-curcan*). Alteori, termenului general, devenit metaforă, i se adaugă un determinant cu aceeași funcție ca în primul caz (*vulpe albă, păsărească dulce*), sau

termenul metaforic apare fără determinant (*păsărească, cruciuliță, curpen*). Aceste creații au o stabilitate relativă și sint proprii zonelor neviticole.

Ca și cuvintele care denumesc soiuri de struguri vechi românești, termenii folosiți pentru a numi hibridii și varietățile recent apărute sint creații pe terenul limbii române, de obicei adjective care arată culoarea, mărimea, așezarea bobitelor pe ciorchini, calitatea sau aspectul exterior al strugurilor. În toată Moldova vom întâlni, de aceea, denumiri ca : *apoasă, brumată, negruță, roză, strălucită, vălătucă* etc.

Tot în cadrul acestor denumiri, mulți termeni s-au format datorită asemănărilor ce există între struguri și diverse fructe. În cazul acesta s-a ținut cont de culoarea, mărimea sau gustul respectivelor fructe, caracteristici similare aceluiași calități proprii strugurilor. Aproape fiecare fruct are corespondentul său căruia i se adaugă substantivul generic *poamă*, pentru a se evita confuziile dintre varietățile de struguri și fructe.

Alteori, strugurii iau numele unor soiuri de fructe, ale unor copaci sau ale unor plante.

De cele mai multe ori, numele este dat la început viței de vie (*oloagă, ploapă, copacă*), pentru ca apoi cuvântul să definească varietatea de struguri și rar denumirea vine de la numele dat inițial vinului (*sifon, sifoancă, țîșpoagă*).

Din punct de vedere geografic, termenii pot fi grupați în trei mari categorii :

1. Termeni cu arii mari de răspîndire, întâlniți în toată Moldova, cuvinte care se referă la *culoarea, mărimea sau calitatea* strugurilor.

2. Cuvinte cu arii mici de răspîndire. În Moldova pot fi distinse patru astfel de arii :

- a. Zona Cotnari, unde sint răspîndiți termenii *grasă și fetească*.
- b. Zona Huși : *zghihară* (cu toate variantele fonetice).
- c. Zona Ștefănești-Trușești : *armașă, iordană*.
- d. Zona Nicorești-Odoboești : *galbena*.

Aceste cuvinte denumesc numai soiuri de struguri vechi românești.

3. Termeni care nu formează arii importante, cuvinte rezultate din analogii cu obiecte cunoscute : *poamă ceaună, poamă gălușcă* etc.

Trebuie menționat faptul că foarte multe cuvinte din lexicul curent au pătruns în terminologia viticolă cu același gen, sufix etc., avînd doar rolul de a denumi o nouă noțiune : *vulpe, țuguiață*, dintre cuvintele vechi ; sau *sifon, modernă*, dintre neologisme. Din punct de vedere al formei, ele rămîn neschimbate.

De asemenea, unul și același adjectiv sau substantiv poate fi masculin sau feminin, după cum se acordă cu elementul generic *strugure* sau *poamă*. O statistică făcută demonstrează că peste 90% din denumirile pentru soiuri de struguri din Moldova se formează cu noțiunea subînțeleasă *poamă*.



Elementele originale pe care ni le oferă lexiconul viticol sînt legate de sufixele masculine (+*strugure*) și feminine (+*poamă*), de motiune (+*poamă*) și de diverse forme de compunere.

Trebuie făcută observația că în lexiconul viticol s-au conservat unele cuvinte pe cale de dispariție în limba comună (*crască, malagă, mușat*), au o frecvență foarte mare unele adjective, în special de origine turcă (*abac, abraș, balaban, cîrmîz* etc.) și se întîlnesc denumiri pentru soiuri de struguri considerate dispărute (*armaș, iordană, ovis*).

De asemenea, se întîlnesc o serie de cuvinte intrate în limbă de la popoarele vecine, termeni care denumesc acolo, în general, fructe. Interesant este faptul că acești termeni în limba română numesc numai soiuri de struguri și nu circulă cu sensul pe care-l au în limba de origine: (poamă) *silvâ* (< ucr. *sliva* „prună“), (poamă) *aivă* (< ucr. *aiva* „gutuic“) etc.

În fine, trebuie să amintim că o bună parte din materialul lexical al acestei lucrări nu este înregistrat în nici un dicționar al limbii române sau de vreo lucrare de specialitate și că multe cuvinte răspîndite în alte provincii se întîlnesc și în Moldova.

#### SIGLE ȘI ABREVIERI

- ALEXI, W = Teodor Alexi, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, 1906.  
 AT = P. S. Aurelianu, *Tera nostra. Schițe economice asupra României*, București, Tipografia laboratorilor, români, 1875.  
 BA = Ioan Brezoianu, *Curs elementar de agricultură și de economie rurală*. Tradus de... III. *Arbori și arbuști*, București, 1850.  
 BF = Dr. D. Brandza, *Prodromul florei române sau enume-rațiunea plantelor pînă astăzi cunoscute în Moldova și Valachia*, București, Tipografia Academiei Române, 1879—1883.  
 BE = George Barozzi, *Opere complete*, vol. I: *Limba română tradițiunile ei*, Galați, 1872.  
 BLB = Dr. D. Brandza, *Limba botanică a țărânului român*, „Columna lui Traian“, noua serie, anul al III-lea, 1882, nr. 1, 2, 3, 4—5, 7—9.  
 BM = Al. Borza, *Material pentru vocabularul botanic al limbii române. Grădini țărănești din Banat*, DR, I, 1921, p. 359—360.  
 BT = V. S. Brezeanu, *Tratat de viticultură*, București, 1906.  
 BV = Ing. agr. D. Bernaz, *Varietățile viței de vie proprii podgoriilor românești*, București, 1935.  
 CA = Gherasim Constantinescu, *Ampelografia*, Editura agrosilvică de stat, București, 1958.  
 CADE = *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească“*, Partea I, *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi* de I.—A. Candrea, București, 1931.  
 CDDE = I.—A. Candrea, Ov. Densușianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elemente latine*, București, 1914.

- CG = G. F. Ciușanu, *Glosar de cuvinte din județul Vâlcea*, București, 1931.
- CH = Nicolae Constantinov, *Problema hibridizilor producători direcți în România*, Imprimeria națională, București, 1932.
- CIHAC = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, vol. I—II, București, 1870—1879.
- COSTINESCU = Ion Costinescu, *Vocabular româno-francescu*, București, 1870.
- CV = „Cum vorbim“ (București), I, 1949 și urm.
- DA = *Dicționarul limbii române*, publicat de Academia Română, București, 1913 și urm.
- DAMÉ = Frédéric Damé, *Incercare de terminologie poporană română*, București, Stabilimentul grafic I. V. Socec, 1898.
- DD = V. Drăghici, *Doctorul și iconomul casnic sau Rețeti pentru tot soiul de boali omenești*, Iași, Tipografia lui Adolf Bermann, Podul Vechi, 1858.
- DDRF = Frédéric Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-français* (vol. I—IV), Bucarest, Imprimerie de l'état, 1893—1895.
- DG = Constantin C. Diculescu, *Die Gepiden*, I, Leipzig, 1922
- DLR = *Dicționarul limbii române*, publicat de Academia R. S. România, 1966 și urm.
- DM = *Dicționarul limbii române moderne*, București, 1958.
- DS = Ch. D. Druțu, *Studiu asupra viticulturii și vinurilor din România*, București, 1900.
- DSM = V. Dvornic, *Strugurii de masă*, București, 1962.
- DU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*, București, 1925.
- DV = Ch. D. Druțu, *Manual de viticultură și tratamentul rațional al vinului*, București, 1893.
- ECONOMIA = *Povățuire către Economia de cîmp, pentru folosul școalelor românești, celor din Țara Ungurească și din părțile ei împreunate*, Buda, 1806.
- EV = I. P. Eliade, *Cultura vielor în România și vinificațiunea*, Ploiești, Noua tipografie Ioan G. Costescu, 1874.
- FDA, II = Leon Filipescu, *Dascălul agronomiei sau minoducătorul practic în toate ramurile economiei*, Partea a II-a, Iași, Institutul Albinei, 1844.
- GA = H. Goethe, *Ampelographie*, Berlin, 1887.
- GLOSAR OL = *Glosar dialectal Oltenia*, Editura Academiei R.S. România, București, 1967.
- GLOSAR REG = V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional*, [București], Editura Academiei Republicii Populare Române [1961].
- GO = Constantin C. Giurescu, *Istoria podgoriei Odobeștilor*, Editura Academiei R. S. România, București, 1969.
- GV = Daniil D. Graur, *Cultura viei, manuarea vinului, morburile și vindecarea lor*, Victoria, Institut tipografic și de editură în Șimleu, 1912.
- HEM = B. Petriceicu Hasdeu, *Etimologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*. Tomul I—III, București, Stabilimentul grafic Socec și Teclu, 1887—1893.
- HV = B. P. Hasdeu, *Originea viniculturii la români*, „Columna lui Traian“, V, 1874, 4, p. 89—95.
- IC = Ioan Ionescu, *Calendar pentru bunul gospodar*, Iași, Cantora Foaiei satești, 1845.

- IM = Ion Ionescu, *Agricultura română din județul Mehedinți*. București, Imprimeria statului, 1868.
- IP = Ion Ionescu, *Agricultura română din județul Putna*, București, Imprimeria statului, 1869.
- JO = Gligore M. Jipescu, *Opincaru, cum este și cum trebuie să hie sâteanu. Scriere-n limba fâranului muntean*, București, 1881.
- L = I. C. Teodoresco et Gh. Constantinesco-Ismail, *L'étude des fleurs et du pollen chez les principales variétés roumaines de vigne*, Imprimeria națională, București, 1939.
- LC = Constantin C. Leonte, *Carte instructivă pentru viticultura practică*, Focșani, Tipografia „Putna”, 1912.
- LM = D. Litinski, *Manual de agronomie practică pentru Moldova*, Tipografia „Buciumul român”, Iași, 1853.
- LR = „Limba română” (București), 1952 și urm.
- MC = Vasile S. Moga, *Cultura viei și fabricarea vinului*, București, 1908.
- NI = G. N. Nicolcano, *Introduction à l'ampélographie roumaine*, Bucarest, 1900.
- PI = Tudor Pamfile, *Industria casnică la români. Trecutul și starea ei de astăzi. Contribuțiuni de artă și tehnică populară*, București, Tipografia „Cooperativa”, 1910.
- PM = I. Penescu, *Manual de economie casnică sau datoriiile morale și materiale ale stăpînei de casă*, București, Tipografia lui Anton Pann, 1846.
- PP = Zach. C. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzînd numirile române, franceze, germane și științifice*, ediția a II-a, București, Editura Casa școalelor, 1929.
- PV = Dr. Ilie PISOVSCHI, *Via și vinul în România*, Iași, 1914.
- SCRIBAN, D = August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.
- ȘI = Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbii și culturii române*, I—II, București, 1990.
- ȘV = Dr. Corneliu Șumuleanu, *Asupra vinurilor din Moldova*, Iași, Tipografia „Dacia”, [1903].
- TDRG = Dr. H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch* [Band I—III], Bukarest, Staatsdruckerei, 1903—1924.
- TS = I. C. Teodorescu, *Cele mai recomandabile specii și varietăți de vițe pentru România*, Analele grafice Socec, București, 1930.
- TV = I. C. Teodorescu, *Viticultura*, Tiparul „Cartea românească”, București.
- VG = V. Vircol, *Graiul din Vilcea*, București, 1910.
- VIN = V. Cîrnu—Munteanu și Corneliu Roman, *Vinurile României. Studiu economic și chimic*, București, Institutul de arte grafice „Eminescu”, 1900.

LISTA LOCALITĂȚILOR ANCHETATE <sup>314</sup>

|   |   |
|---|---|
| A = Andrieșeni, Iași                      | Bo = Bogdănești, Horlești, Iași             |
| Ad = Ardeluța, Tarcău, Neamț *            | Boc = Brodoc, Vaslui *                      |
| Ag = Ağafton, Curtești, Botoșani *        | Bod = Bodești, Scînteia, Iași               |
| AIC = Alexandru Ioan Cuza, Iași           | Bog = Eogdana, Vaslui                       |
| Al = Albești, Botoșani                    | Bogd = Bogdănești, Suceava *                |
| Am = Armășeni, Băcești, Vaslui            | Boh = Bohotin, Răducăneni, Iași             |
| Ap = Agapia, Neamț *                      | Bol = Bolotești, Vrancea                    |
| Ar = Aroneanu, Iași                       | Bor = Borzești, Ungureni, Botoșani          |
| Av = Avrămeni, Botoșani                   | Bos = Borosoara, Plugari, Iași              |
| AV = Adjutul-Vechi, Vrancea *             | Bot = Botesti, Horodniceni, Suceava *       |
| Ax = Alexești, Ipatele, Iași *            | Boz = Bozieni, Dulcești, Neamț *            |
| B = Borosești, Scînteia, Iași             | Br = Brateș, Tarcău, Neamț *                |
| Ba = Bahlui, Cotnari, Iași                | Bră = Brăhășești, Galați *                  |
| Baj = Bajura, Darabani, Botoșani *        | Brd = Borodești, Tutova, Vaslui *           |
| Bă = Băcești, Vaslui                      | Bre = Brehuești, Vlădeni, Botoșani *        |
| Băb = Băbicieni, Durnești, Botoșani *     | Bri = Fahnari, Vaslui *                     |
| Băc = Bălușești, Icușești, Neamț          | Brl = Burlești, Unțeni, Botoșani *          |
| Băd = Bădeni, Scobinți, Iași              | Brs = Brăești, Iași                         |
| Băi = Băiceni, Cucuteni, Iași             | Brt = Brătești, Stolniceni-Prăjescu, Iași * |
| Băl = Bălteni, Vaslui                     | BS = Blaga de Sus, Schitu-Duca, Iași        |
| Băn = Băneasca, Galați *                  | Bs = Bosia, Iași                            |
| Bc = Balcani, Bacău *                     | Bsa = Bereasa, Dănești, Vaslui              |
| Bd = Budăi, Podul-Iloaiei, Iași           | Bș = Balș, Tg. Frumos, Iași                 |
| BD = Bursuc-Deal, Lespezi, Iași           | Bt = Bîlcani, Nicorești, Vrancea            |
| Edn = Budeni, Dolhasca, Suceava *         | Fla = Butea, Iași                           |
| Be = Blebea, Tg. Neamț, Neamț *           | Bț = Bălțați, Iași                          |
| Bec = Belcești, Iași                      | Bța = Bogdănița, Vaslui                     |
| Bel = Belcești, Ivesti, Vaslui            | Bu = Buruienesti, Bivolari, Iași *          |
| Ber = Beresti, Galați                     | Bud = Budești, Mogoșești, Iași              |
| Bez = Berzunți, Bacău *                   | Fuh = Buhăești, Vulturești, Vaslui          |
| Bg = Blăgești, Pascani, Iași *            | Bur = Burla, Volovăț, Suceava *             |
| Bgd = Bogdana, Ștefan cel Mare, Bacău *   | But = Butnărești, Secuceni, Neamț *         |
| Bge = Blăgești, Vaslui *                  | By = Bivolari, Iași                         |
| Bgi = Berezlogi, Siretel, Iași *          | BV = Bălteni Vale, Bălteni, Vaslui          |
| Bh = Buhalnița, Ceplenița, Iași           | Bz = Buznea, Tg. Frumos, Iași               |
| Bi = Bistrița, Vișoara, Neamț *           | Ezu = Breazu, Rediu, Iași                   |
| Bil = Biliiești, Suraia, Vrancea *        | C = Ciurchi, oraș Iași                      |
| Bî = Bîcu, Ipatele, Iași *                | Ca = Cașin, Bacău                           |
| Bîr = Bîrești, Vrancea *                  | Că = Crăești, Neamț *                       |
| Bîrl = Bîrlești, Erbiceni, Iași           | Căl = Călimănești, Mărășești, Vrancea *     |
| Bîrn = Bîrnova, Iași                      | Căp = Căpotești, Huruiești, Bacău *         |
| Bîz = Bîrzești, Ștefan cel Mare, Vaslui * | Căz = Căzănești, Negrești, Vaslui *         |
| Bj = Bojila, Mădîrjac, Iași               | Cc = Coropcenii, Ciorțești, Iași            |
| Bj = Bozienii de Jos, Dulcești, Neamț *   | CC = Coarnele Caprei, Iași                  |
| Bl = Bălteni, Proboata, Iași              | Cd = Cudalbi, Galați                        |
| Bla = Blaga, Dealul Morii, Bacău          | Ce = Crasnaleuca, Coțușca, Botoșani         |
| Blt = Bălțătești, Neamț                   | Cep = Ceplenița, Iași                       |
| Bm = Bucium, Iași                         | Cf = Coțofănești, Bacău                     |
| Bn = Banu, Dumesti, Iași                  | Cft = Chiroftei, Mastacani, Galați *        |
| Bni = Boureni, Moțca, Neamț *             | Cg = Cogeasca, Lețcani, Iași                |

<sup>314</sup> După fiecare abreviere urmează localitatea (cînd sînt două nume, primul reprezintă satul, al doilea comuna; cînd este un singur nume el reprezintă comuna) și județul.

- Cga=Curagău, Comarna, Iași  
 Ch=Ciohorăști, Miroslăvești, Iași  
 Che=Chetrești, Bălteni, Vaslui \*  
 Chi=Chilia, Ivănești, Vaslui  
 Ci=Ciurea, Iași  
 Cib=Ciurbăști, Miroslava, Iași  
 Cic=Ciocani, Perieni, Vaslui \*  
 Cio=Ciocîrlești, Scînteia, Iași  
 Cir=Cireșeni, Cotnari, Iași  
 Ci=Cîrlești, Rebricca, Vaslui  
 Cîg=Cîrlig, Popricani, Iași  
 Cîn=Cîndești, Mihăileni, Botoșani  
 Cj=Cîrjoaia, Cotnari, Iași  
 CJ=Crucea de Jos, Panciu, Vrancea \*  
 Cl=Călărași, Botoșani  
 Cm=Comarna, Iași  
 CM=Coasta Măgurii, Tg. Frumos, Iași  
 Cn=Corni, Botoșani  
 Co=Corodești, Gherghești, Vaslui \*  
 Cop=Copălău, Botoșani  
 Cor=Cordun, Flămînzii, Botoșani  
 Cord=Cordăreni, Botoșani  
 Corl=Corlăteni, Botoșani  
 Cos=Costești, Vaslui  
 Cot=Cotic, Todirești, Vaslui  
 Coz=Cozmești, Stolniceni Prăjescu, Iași  
 Cp=Cîmpeni, Prăjeni, Botoșani  
 Cr=Crivești, Vinătorii, Iași \*  
 Crd=Cordun, Roman, Neamț \*  
 Cri=Crivești, Strunga, Iași  
 Crs=Cristești, Botoșani  
 Crl=Cierțești, Iași  
 Cru=Crucea, Lungani, Iași  
 Cs=Costuleni, Iași  
 CS=Crucea de Sus, Panciu, Vrancea \*  
 Cst=Costești, Tg. Frumos, Iași  
 Cș=Curtești, Botoșani  
 Cst=Cornești, Miroslava, Iași  
 Csti=Cristinești, Botoșani  
 Ct=Cotnari, Iași  
 Cti=Cristești, Iași  
 Cț=Cântălărești, Ștefan cel Mare, Vaslui  
 Cu=Cursești, Pungești, Vaslui  
 Cuc=Cucuteni, Durnești, Botoșani \*  
 Cut=Cucuteni, Lețeni, Iași  
 Cuț=Cucuieti, Solont, Bacău \*  
 Cv=Covasna, Costuleni, Iași  
 CV=Cuza Vodă, Ipatele, Iași \*  
 CVd=Cuza Vodă, Vișoara, Botoșani  
 Cz=Cuzlău, Păltiniș, Botoșani  
 CzV=Cuza Vodă, Unțeni, Botoșani  
 Czm=Cozmești, Iași  
 D=Deleni, Iași  
 Da=Dagîta, Iași  
 Dă=Dănești, Vaslui  
 Db=Dumbrava, Ciurea, Iași  
 Dbr=Dumbrava, Panciu, Vrancea \*  
 Dc=Dobîrceni, Botoșani \*  
 Dd=Duda, Duda-Epurenii, Vaslui  
 Dc=Dulcești, Neamț \*  
 Dg=Drăgești, Todirești, Vaslui \*  
 Dga=Dragalina, Hlipiceni, Botoșani  
 Dh=Dimăcheni, Corlăteni, Botoșani  
 Dî=Dîngeni, Botoșani  
 Dî=Dolhești, Iași  
 Dm=Dumcești, Iași  
 DM=Dolheștii Mari, Dolhești, Suceava \*\*  
 Do=Dorobanț, Aroneanu, Iași  
 Dr=Drăgușeni, Șcheia, Iași  
 Dra=Dragomir, Berzunți, Bacău \*  
 Dri=Drislea, Trușești, Botoșani  
 Ds=Dersca, Botoșani  
 Dș=Drăgușeni, Botoșani  
 Dț=Dobrovăț, Iași  
 Du=Dumcești, Vaslui  
 Dum=Dumbrăveni, Suceava  
 Dv=Dumbrava, Lespezi, Iași  
 DV=Dumestii Vechi, Dumcești, Vaslui  
 E=Erbiceni, Iași  
 Ep=Epurenii, Movilenii, Iași  
 Er=Epurenii, Duda-Epurenii, Vaslui  
 F=Fcurei, Iași  
 Fă=Fărcășeni, Strunga, Iași \*  
 Fe=Fedeleşeni, Strunga, Iași \*  
 Fg=Franciugi, Șcheia, Iași  
 Fî=Fîntînele, Focuri, Iași  
 Fl=Flămînzii, Botoșani  
 Fm=Frumușița, Galați  
 Fn=Fîntînele, Andrieșeni, Iași  
 Fo=Foltești, Galați \*  
 Fr=Frumoasa, Balcanii, Bacău \*  
 Fru=Fruntișeni, Vaslui  
 Fs=Frăsuleni, Victoria, Iași  
 Fș=Florești, Cîmpineanca, Vrancea  
 Ft=Făget, Cotnari, Iași  
 Fu=Furceni, Galați  
 G=Gîrbești, Țibana, Iași  
 Ga=Gropnița, Iași  
 Gă=Gănești, Tg. Frumos, Iași  
 Gb=Gorbănești, Botoșani  
 GB=Gura Bohotin, Gorban, Iași  
 GBî=Gura Bîdiliții, Vinătorii, Iași \*  
 Gc=Gîrceni, Vaslui \*  
 Gh=Ghidigenii, Galați \*  
 Gi=Giurgești, Tg. Frumos, Iași  
 Gî=Gîrcina, Neamț  
 Gîr=Gîrbovăț, Ghidigenii, Galați \*  
 Gj=Grajduri, Iași  
 Gl=Glodeni, Negrești, Vaslui \*  
 GM=Gîrbeștii Mari, Țibana, Iași  
 Gn=Gorban, Iași  
 Go=Golăești, Iași  
 Gr=Griștii, Țibănești, Iași  
 Gri=Grivița, Cordărenii, Botoșani \*

- Gs=Gioseni, Tamaș, Bacău  
 Gș=Goești, Lungani, Iași  
 Gt=Grozești, Iași  
 Gț=Gîrbuleț, Pingărați, Neamț  
 Gu=Guranda, Durnești, Botoșani\*  
 Gv=Glăvănești, Andrieșeni, Iași  
 GV=Gura Văii, Bacău  
 Gz=Grumăzești, Neamț  
 H=Huși, Vaslui  
 Ha=Hodora, Cotnari, Iași  
 Hă=Hănești, Adîncata, Suceava\*  
 Hb=Hăbășești, Strunga, Iași\*  
 Hc=Hrișcani, Vlădeni, Botoșani\*  
 Hce=Horodniceni, Suceava\*  
 Hd=Hadîmbu, Mogoșești, Iași  
 Hi=Hilița, Costuleni, Iași  
 Hî=Hîrlău, Iași  
 Hîr=Hîndrești, Oțeleni, Iași\*  
 Hj=Hîrja, Bacău  
 Hl=Hălcești, Șipote, Iași  
 Hli=Hlipiceni, Botoșani  
 Hm=Humulești, Neamț\*  
 Hn=Hîncea, Ciurea, Iași  
 Ho=Horlești, Rediu, Iași  
 Hol=Holboca, Iași  
 Hp=Hîrtoape, Vinătorii, Iași\*  
 Hr=Huruiești, Bacău\*  
 Hs=Hoisești, Dumcești, Iași  
 Hș=Horodiștea, Păltiniș, Botoșani  
 Ht=Horodiștea, Cotnari, Iași  
 Hț=Huțani, Vlădeni, Botoșani  
 Hu=Hudești, Botoșani  
 Hv=Hîrșova, Delești, Vaslui  
 I=Ilișeni, Santa Mare, Botoșani  
 Ia=Iacsa, Neamț  
 Ib=Jacobeni, Dîngeni, Botoșani\*  
 Ic=Iceușeni, Victoria, Iași  
 Il=Ipatele, Iași  
 In=Ibănești, Botoșani  
 IN=Ion Neculce, Tg. Frumos, Iași  
 Io=Iorcani, Tătăruși, Iași  
 Ip=Ipotești, M. Eminescu, Botoșani  
 Is=Isupeni, Cotnari, Iași  
 Iș=Ionășeni, Trușești, Botoșani  
 Iv=Ivești, Vaslui\*  
 Ivș=Ivești, Galați  
 Iz=Izvoare, Suharău, Botoșani\*  
 J=Jigălia, Șuletea, Vaslui\*  
 L=Liești, Galați  
 Lc=Lunca, Pașcani, Iași\*  
 LC=Lunca Cetățuii, Ciurea, Iași  
 Ld=Ludași, Balcani, Bacău\*  
 LD=Lunca Dochiei, Urechești, Bacău  
 Le=Leorda, Botoșani  
 Lg=Lungani, Iași  
 Lh=Lehnești, Ripiceni, Botoșani  
 Li=Lipova, Bacău\*  
 LJ=Larga-Jijia, Movileni, Iași  
 Lo=Lozna, Dersca, Botoșani  
 Lm=Lișmănița, Darabani, Botoșani  
 Lp=Lupești, Mălușteni, Vaslui  
 Lr=Lupăria, Cotnari, Iași  
 Lș=Lișna, Suharău, Botoșani\*  
 Lt=Liteni, Belcești, Iași  
 Lț=Lețcani, Iași  
 Lu=Lupăria, Prăjeni, Botoșani  
 Lum=Luminiș, Piatra Șoimului, Neamț  
 Lv=Liveni, Manoleasa, Botoșani  
 Lz=Laza, Vaslui  
 M=Mircești, Iași  
 Ma=Mănoaia, Costișa, Neamț\*  
 Mar=Marginea, Suceava  
 Mă=Mălăești, Vutcani, Vaslui  
 Măd=Mădîrjești, Bălțați, Iași  
 Măs=Măstăcani, Galați  
 Mc=Măcărești, Prișecani, Iași  
 MC=Miron Costin, Vlăsinești, Botoșani  
 Md=Mădîrjac, Iași\*  
 DM=Mînaștirea Doamnei, Curtești  
 Botoșani\*  
 Me=Mera, Vrancea  
 Mg=Mogoșești, Iași  
 MG=Moara Grecilor, Vaslui\*  
 Mh=Mihălășeni, Botoșani\*  
 Mi=Mitoc, Botoșani\*  
 Mic=Miclăușeni, Butea, Iași\*  
 Mih=Mihăileni, Botoșani  
 Mil=Mileanca, Botoșani  
 Mio=Miorcani, Rădăuți-Prut, Botoșani  
 Mî=Mînaștirenii, Unțeni, Botoșani  
 Mîn=Mînaștioara, Siret, Suceava  
 Mj=Mînjești, Mogoșești, Iași  
 Ml=Mîlosu, Lipova, Bacău\*  
 Mn=Munteni, Belcești, Iași  
 Mnd=Mîndrești, Vlădeni, Botoșani\*  
 Mo=Movileni, Șendreni, Galați\*  
 Mov=Movileni, Larga Jijia, Iași  
 Mr=Miroslovești, Iași  
 MR=Movila Ruptă, Ripiceni, Botoșani  
 Mrs=Miroslava, Iași  
 MS=Muntenii de Sus, Tanacu, Vaslui  
 Ms=Mironcasa, Iași  
 Mș=Moșna, Iași  
 Mt=Matca, Galați  
 Mț=Moțca, Iași\*  
 Mv=Movileni, Helceșteni, Iași  
 MV=Mirceștii Vechi, Vinători, Vrancea  
 Mx=Maxut, Deleni, Iași  
 Mz=Modruzeni, Mărășești, Vrancea  
 N=Nieșeni, Botoșani  
 NB=Nicolae Bălcescu, Botoșani  
 Ni=Nicoresți, Galați  
 Nm=Nămoloasa, Galați\*

- O=Osoi, Comarna, Iași  
 Oa=Oanțu, Pîngărați, Neamț \*  
 Ob=Oboroceni, Heleșteni, Iași  
 Oc=Oancea, Galați \*  
 Od=Odobești, Vrancea  
 Of=Oroftiana, Suharău, Botoșani  
 Oh=Ocheni, Huruiești, Bacău \*  
 OM=Odaia Manolache, Vinători, Galați  
 On=Onești, Plugari, Iași  
 Or=Orbeni, Bacău  
 Os=Osoi, Sinești, Iași  
 Oș=Oșești, Vaslui  
 Oț=Oțeleni, Iași  
 P=Popești, Iași  
 Pa=Pralea, Căiuți, Bacău  
 Pă=Păltiniș, Botoșani  
 Păș=Păușești, Dumești, Iași  
 Pău=Păunești, Vrancea  
 Pb=Probota, Iași  
 Pc=Pocreaca, Schitu-Duca, Iași  
 PC=Pîngărați Castel, Pîngărați, Neamț  
 Pd=Pădureni, Șendriceni, Botoșani  
 Pe=Perieni, Probota, Iași  
 Pet=Petricani, Neamț \*  
 Pg=Pogorăști, Răuseni, Botoșani \*  
 Ph=Pîhnești, Vaslui  
 Pi=Pietrosu, Tătăruși, Iași \*  
 Pin=Poiana, Negrești, Vaslui \*  
 Pî=Pîngărați, Neamț \*  
 Pîr=Pîrcovaci, Hîrlău, Iași  
 Pj=Pietrosu, Tătăruși, Iași \*  
 PL=Piciorul Lupului, Ciurea, Iași  
 PM=Poiana Mărului, Ceplenița, Iași  
 Pn=Poeni, Schitu-Duca, Iași  
 Po=Poenesti, Vaslui  
 Pod=Podoleni, Neamț  
 Poi=Poiana, Dulcești, Neamț \*  
 Pop=Popricani, Iași  
 Pp=Prelipca, Salcea, Suceava \*  
 Pr=Prisecani, Iași  
 Prg=Pipirig, Neamț  
 Ps=Piscu, Galați  
 Pș=Pașcani, Iași  
 PȘ=Podu Șchiopului, Nistorești, Vrancea \*  
 Pt=Petrești, Golăești, Iași  
 Ptr=Petrești, Pîncești, Bacău  
 Pț=Parpanița, Negrești, Vaslui \*  
 Pu=Plugari, Iași  
 Pun=Păun, Bîrnova, Iași  
 R=Ruginoasa, Iași  
 Ră=Răchiți, Botoșani  
 Răd=Răducăneni, Iași  
 Rc=Răcoasa, Vrancea \*  
 RC=Răteșul Cuzei, Rebricea, Vaslui  
 Rd=Rădeni, Trifești, Iași  
 Re=Rediu, Răuseni, Botoșani \*  
 Red=Rediu, Iași  
 Rf=Rafaila, Todirești, Vaslui  
 Rg=Ruginoasa, Dulcești, Neamț  
 Ri=Ruși, Dobrovăț, Iași  
 Rm=Românești, Botoșani  
 Rn=Runcu, Țibana, Iași \*  
 RN=Rusenii Noi, Holboca, Iași  
 Ro=Roșiori, Dulcești, Neamț \*  
 Roș=Roșcani, Băneasa, Galați \*  
 Rp=Ripiceni, Botoșani  
 RP=Rădăuți Prut, Botoșani  
 Rs=Răuseni, Botoșani  
 Rș=Roșcani, Trifești, Iași  
 Rșc=Rășcani, Șuletea, Vaslui \*  
 Ru=Rediu, Vaslui \*  
 Rz=Războieni, Tg. Frumos, Iași  
 S=Scinteia, Iași  
 Sa=Sarata, Solonț, Bacău \*  
 Sal=Salcea, Suceava \*  
 Să=Sălăgeni, Dumbrăveni, Suceava \*  
 Sb=Scobinți, Iași  
 Sc=Sculeni, Victoria, Iași  
 Sco=Scorțeni, Bacău  
 Sch=Schineni, Murgeni, Vaslui \*  
 Sd=Sodomeni, Pașcani, Iași \*  
 Sdv=Sadova, Suceava  
 Sf=Sofronești, Todirești, Vaslui \*  
 Sh=Suhuleț, Tansa, Iași  
 Si=Sirețel, Iași  
 Sir=Siretu, Mărășești, Vrancea \*  
 Sî=Sîlnca, Victoria, Iași  
 Sîr=Sîrbi, Vlăsinești, Botoșani  
 Sj=Stejaru, Pungești, Vaslui  
 Sl=Slobozia, Ciurea, Iași  
 Slo=Slobozia, Urechești, Bacău \*  
 Sm=Smulți, Galați \*  
 SM=Santa Mare, Botoșani  
 Sn=Sinești, Iași  
 SN=Satu Nou, Schitu-Duca, Iași  
 So=Soloneț, Bivolari, Iași  
 Sor=Șoroceni, Unțeni, Botoșani  
 Sp=Spineni, Andriceni, Iași  
 SP=Stolniceni-Prăjescu, Iași  
 Spr=Sprincana, Erbiceni, Iași  
 Sr=Sîrbi, Podu Turcului, Bacău  
 Sre=Șirca, Bălțați, Iași  
 Ss=Ștroiești, Todirești, Iași  
 Sș=Ștornesti, Sinești, Iași \*  
 St=Strunga, Iași  
 Stă=Stănilăești, Vaslui  
 Stl=Stolniceni, Răuseni, Botoșani \*  
 Sto=Ștoicani, Foltești, Galați \*  
 Str=Străoane, Vrancea  
 Sț=Solonț, Bacău \*  
 Su=Sulița, Botoșani  
 Suh=Suharău, Botoșani  
 Sur=Șuraia, Vrancea \*  
 Sv=Soveja, Vrancea

|  |   |
|--|---|
| Sz=Slobozia, Schitu-Duca, Iași         | Ud=Uda, Tătăruși, Iași *                |
| Sza=Slobozia, Păltiniș, Botoșani       | Ug=Ungheni, Bostia, Iași                |
| S=Șcheia, Iași                         | Ul=Ulmi, Belcești, Iași                 |
| Șb=Șerbești, Săucești, Bacău           | Un=Ungureni, Botoșani                   |
| Șd=Șendreni, Galați *                  | Uni=Unirea, Odobești, Vrancea *         |
| Șe=Șendreni, Victoria, Iași *          | Ur=Urechesti, Bacău *                   |
| Șg=Șorogari, Aroneanu, Iași            | Us=Ursoaia, Românești, Iași             |
| Șl=Șuletea, Vaslui *                   | Uț=Unțeni, Botoșani                     |
| ȘM=Ștefan cel Mare, Bacău *            | V=Voinești, Iași                        |
| Șp=Șipote, Iași                        | Va=Vaduri, Viișoara, Neamț              |
| Șș=Șișcani, Adjud, Vrancea *           | VA=Valea Adîncă, Miroslava, Iași        |
| Șt=Ștefănești, Botoșani                | Vă=Văsiești, Moinești, Bacău            |
| ȘV=Șerbestii Vechi, Șendreni, Galați * | Vc=Victoria, Iași                       |
| T=Tansa, Iași                          | VC=Valea Caselor, Lipova, Bacău *       |
| Ta=Tatomirești, Rebricea, Vaslui       | Vce=Vlădiceni, Tomcești, Iași           |
| Tan=Tanacu, Vaslui                     | Vd=Vidra, Vrancea                       |
| Tă=Tătăruși, Iași                      | VG=Valea Grecului, Duda-Epureni, Vaslui |
| Tăl=Tălpigi, Ghidigeni, Galați *       | Vi=Viișoara, Botoșani                   |
| Tău=Tăutești, Rediu, Iași              | Vic=Victoria, Hlipiceni, Botoșani       |
| Tb=Tabăra, Bivolari, Iași              | Vi=Vinătorii, Iași                      |
| Tc=Tarcău, Neamț                       | VJ=Vicovul de Jos, Suceava *            |
| Td=Todirel, Bîrnova, Iași              | Vl=Vlădeni, Iași                        |
| Tf=Trifești, Iași                      | VL=Valea Lupului, Rediu, Iași           |
| TF=Trigu Frumos, Iași                  | Vlă=Vlădeni, Botoșani                   |
| Tî=Trifești, Neamț *                   | VLg=Valea Lungă, Holboca, Iași          |
| Tl=Toflea, Brăhășești, Galați *        | VM=Viișoara Mică, Viișoara, Botoșani *  |
| Tn=Traian, Zănești, Neamț *            | VMă=Valea Mărului, Bacău *              |
| To=Totoiești, Erbiceni, Iași           | Vn=Vinători, Popricani, Iași            |
| Tod=Todireni, Botoșani                 | Vo=Vocotești, Voinești, Iași            |
| Tom=Tomcești, Iași                     | VO=Valea Oilor, Bălțați, Iași           |
| Tot=Todirești, Vaslui                  | Vr=Vorniceni, Botoșani                  |
| Tp=Topolița, Grumezești, Neamț         | VR=Valea Racului, Cotnari, Iași         |
| Tr=Traian, Bivolari, Iași *            | VS=Valea Seacă, Iași                    |
| Tru=Trușești, Botoșani                 | Vș=Vlăsinești, Botoșani                 |
| Ts=Tansa, Belcești, Iași               | Vt=Varatic, Salcea, Suceava *           |
| Tș=Topești, Bîrsești, Vrancea *        | Vț=Vlădnicuț, Vinătorii, Iași *         |
| Tt=Toporăști, Pungești, Vaslui *       | Vu=Vulturești, Vaslui *                 |
| Tț=Tupilați, Neamț *                   | Vv=Volovăț, Suceava *                   |
| Tu=Tudora, Botoșani                    | Z=Zabolteni, Trifești, Iași             |
| Tz=Tazlău, Neamț                       | Ză=Zărnești, Neamț                      |
| T=Tuțora, Iași                         | Zb=Zbereni, Cotnari, Iași               |
| Tb=Țibănești, Neamț                    | Zl=Zlodica, Ceplenita, Iași             |
| Tg=Țigănași, Iași                      | Zm=Zmeu, Lungani, Iași *                |
| Tn=Țibana, Iași *                      | Zr=Zorleni, Vaslui *                    |
| U=Umbrărești, Galați                   |   |
| Uc=Uricani, Miroslava, Iași            |   |

## DENOMINATIONS POUR LES VARIÉTÉS DE RAISINS EN MOLDAVIE

### RÉSUMÉ

Sur la base d'un matériel en partie inédit, provenant d'enquêtes directes et indirectes (531 localités), l'auteur discute des termes qui dénomment les variétés de raisins de la Moldavie.



La plupart de ces dénominations pour les variétés de raisins sont des créations formées sur le territoire de la langue roumaine. Dans la formation de ces mots on a pris en considération les caractéristiques essentielles de la variété en question et ainsi ont apparu des termes relatifs à la *couleur*, à la *forme* et à la *qualité* des raisins. Ces noms appartiennent, spécialement, aux anciennes variétés roumaines qui étaient accompagnées d'adjectifs (*blanc, noir, rouge, petit, bon, mauvais*) ou de diminutifs des mêmes adjectifs. Ultérieurement, l'inventaire de ces dénominations, dominé au début par des formations adjectivales, s'est enrichi et c'est ainsi qu'apparaît une série de termes, de préférence des substantifs, comme résultat de certaines analogies à valeur de métaphores.

Après l'introduction des variétés hybrides on a créé sur le territoire de langue roumaine une série de termes que l'on ne conserve aujourd'hui que dans les parlars populaires. Ces mots sont, le plus souvent, des dénominations attribuées par analogie aux noms de fruits, de plantes ou d'objets qui avaient de commun avec la variété respective la forme ou la couleur.

Un chapitre spécial est réservé aux procédés de formation des mots. Ici on discute les plus importants suffixes (en particulier les suffixes diminutifs et la motion) et la composition. Sur cette base, dans la formation des termes qui dénomment des variétés de raisins, on a créé de nouvelles dénominations par la juxtaposition substantif + adjectif (*braghină acră, crîmpoșie mare*) ou substantif + substantif (*gorgan-curcan*).

L'auteur insiste également sur certains faits de langue révélés par l'étude de ce lexique, tels que : la conservation de mots en voie de disparition en roumain (*malagă, mușat*), la fréquence de certains adjectifs, particulièrement d'origine turque (*abraș, cîrmîz*) et la conservation de quelques dénominations pour des variétés de raisins considérées disparues (*armaș, iordană, ovis*).